Universiteit Utrecht

Faculteit Diergeneeskunde

Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde

RAPPORTEN

Gezond gefokt? Positie van dierenartsen inzake schadelijke erfelijke kenmerken bij honden
1 juli 2024

Veterinaire fokscreening voor honden
24 maart 2026

Universiteit Utrecht

Gezond gefokt?

Positie van dierenartsen inzake schadelijke erfelijke kenmerken bij honden

Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde
1 juli 2024

Colofon

© Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde, 2024.

Deze publicatie is gemaakt in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit door het Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde, onderdeel van de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht.

Inhoud

Inleiding 4
Onderzoeksopzet 5
Aanpak en afbakening 5
Enquête 5
Onderzoeksgroep 6
Resultaten 7
Overzicht van deelnemende dierenartsen 7
Kennis van de dierenarts ten aanzien van de wetgeving 7
Perceptie van de dierenarts ten aanzien van de zes schedelcriteria 10
Adviserende rol van de dierenarts 14
Advies aan eigenaren 14
Advies aan fokkers 16
De rol van de dierenarts in voorlichting en behandeling 17
Perceptie van de dierenarts ten aanzien van aanscherping in de wetgeving 18
Kennisvergaring door de dierenarts over nieuwe wet- en regelgeving 21
Samenvattende conclusie 23

Inleiding

Om het welzijn van gezelschapsdieren te verbeteren is het in Nederland sinds 2014 bij wet verboden om te fokken met gezelschapsdieren op een wijze waarop het welzijn en de gezondheid van het ouderdier of de nakomelingen wordt benadeeld (Artikel 3.4 Fokken met gezelschapsdieren, Besluit houders van dieren). In 2019 heeft de overheid een voorbeeld gesteld voor de invulling van de open normen in het wetsartikel, om daarmee meer duidelijkheid te scheppen over de schadelijkheid van extreme uiterlijke kenmerken. Omdat extreme brachycefalie (kortschedeligheid), een veel voorkomend schadelijk uiterlijk kenmerk is, dat het welzijn van een grote groep honden schaadt, is ervoor gekozen om dit als eerste kenmerk te normeren. Het Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde heeft in het rapport 'Fokken met kortsnuitige honden' beschreven hoe een invulling gegeven kan worden aan de normering van kenmerken gerelateerd aan brachycefalie.

De overheid heeft vervolgens zes criteria aangewezen die in samenhang dienen te worden beoordeeld bij fokhonden om het risico van de aan kortschedeligheid gerelateerde gezondheidsproblemen bij de nakomelingen zoveel mogelijk te voorkomen. Deze criteria worden gebruikt in de handhaving en zijn nu vastgelegd in een beleidsregel (Beleidsregel brachycephale honden).

Nederlandse dierenartsen hebben in de praktijk te maken met de effecten van het aangescherpte overheidsbeleid. Fokkers worden bijvoorbeeld aangemoedigd om de beoordeling van de schedelcriteria uit te laten voeren door de dierenarts. Maar wat is de perceptie van de dierenartsen ten aanzien van dit vraagstuk? Hoe is de kennis van de wetgeving bij dierenartsen? En waar vergaart de dierenarts deze kennis? Is er iets veranderd in de dagelijkse veterinaire praktijk sinds de aanscherping van de wetgeving? En hoe kijkt de dierenarts zelf naar diens rol in het vraagstuk rondom schadelijke erfelijke kenmerken nu én in de toekomst?

De beantwoording van deze vragen zijn van belang bij het vormgeven van beleid gericht op dierenwelzijn. Hierbij kan de dierenarts, vanwege diens betrokkenheid bij vele facetten in dit vraagstuk, een belangrijke schakel voor succes zijn.

Middels het uitzetten van een enquête onder praktiserend gezelschapsdierenartsen in Nederland werden deze vragen onderzocht. Dit rapport biedt een inkijk in de huidige positionering van dierenartsen in het vraagstuk rondom schadelijke erfelijke kenmerken bij gezelschapsdieren in het algemeen én in de problematiek rondom kortschedelige honden in het bijzonder.

Onderzoeksopzet

Aanpak en afbakening

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de perceptie van de dierenarts ten aanzien van het beleid ter voorkoming van welzijnsaantasting door schadelijke erfelijke kenmerken als extreme brachycefalie. Resultaten van dit onderzoek kunnen handvatten bieden voor het vormgeven van toekomstig beleid.

Hiertoe zijn vragen opgesteld over de huidige kennis van dierenartsen ten aanzien van de invoering van schedelcriteria voor fokhonden, de perceptie van dierenartsen en het effect dat zij verwachten van de wetgeving.

Ook is gevraagd hoe de welzijnsproblemen doorwerken op de interactie van dierenartsen met eigenaren en fokkers van brachycefale honden. Aan dierenartsen die fokkers van brachycefale honden tot klant hebben is specifiek gevraagd naar veranderingen in hun rol ten aanzien van fertiliteitbegeleiding van brachycefale honden.

Voorts is gevraagd welke rol de dierenarts voor zichzelf ziet in dit vraagstuk, welke organisaties in de beleving van de dierenarts een belangrijke rol spelen, en op welke wijze de dierenarts kennis vergaart. Tot slot zijn vragen gesteld over de bereidheid van dierenartsen om te participeren in controle van fokdieren in de toekomst.

Enquête

Het onderzoek is uitgevoerd middels het uitzetten van een digitale enquête via het online enquêteplatform Qualtrics.

Om een goed beeld te krijgen van de perceptie van dierenartsen op het gevoerde beleid, zijn verschillende soorten vragen gesteld:

- kennisvragen over de invoering van de schedelcriteria
- vragen over het werkveld en het bespreken van schadelijke uiterlijke kenmerken en wetgeving in de kliniek met hondeneigenaren en -fokkers
- stellingen over participatie en bereidheid bij het controleren van fokdieren ter preventie van welzijnsproblemen

De stellingen die aan de dierenartsen werden voorgelegd, waren gebaseerd op actuele discussies over de schedelcriteria voor honden, die in literatuur, onderzoek of media naar voren kwamen. In antwoord op de vragen konden deelnemers:

- een uitspraak kiezen die het beste bij hun situatie past (meerkeuzevragen);
- hun mening uiten op een schaal van 1 tot 5;
- een keuze maken hoe frequent zij bepaalde acties uitvoeren;
- in het geval van open vragen, een kort schriftelijk antwoord geven.

De dierenartsen is ook gevraagd of zij fokkers van brachycefale honden in de praktijk zien. Als dit het geval was, werd hen een aantal aanvullende vragen gesteld die specifiek op deze situatie van toepassing waren. Ook is het afstudeerjaar van de dierenartsen gevraagd, omdat de aangescherpte wetgeving ingegaan is in 2019.

Data-analyse werd uitgevoerd met R Studio (2023.09.1+494).

Onderzoeksgroep

De enquête is uitgezet onder praktiserend gezelschapsdierenartsen in Nederland.

De enquête werd via meerdere communicatiekanalen uitgezet:

- oproep via e-mail aan relaties vanuit de faculteit Diergeneeskunde
- sociale media van de Faculteit Diergeneeskunde (LinkedIn)
- sociale media van de Koninklijke Maatschappij voor Diergeneeskunde (KMNvD), de beroepsorganisatie voor dierenartsen in Nederland
- sociale media van de Caring Vets, een dierenartsenvereniging gericht op dierenwelzijn

Figuur 1: Een mopshond met schadelijke uiterlijke kenmerken.

Resultaten

Overzicht van deelnemende dierenartsen

In totaal namen 459 praktiserend gezelschapsdierenartsen deel aan de enquête. Niet alle vragen waren op alle dierenartsen van toepassing. Daarom kan per vraag het aantal antwoorden verschillen.

Van de 459 deelnemers identificeert 80,2% zich als vrouw, 19,6% als man, en één persoon als genderneutraal. De gemiddelde leeftijd van de deelnemers is 44 jaar, waarbij de jongste deelnemer 25 jaar is en de oudste deelnemer 79 jaar. Van de deelnemende dierenartsen is 84,7% afgestudeerd voor 2019 en 15,3% na 2019. De meeste deelnemers oefenen hun beroep in loondienst uit (70,4%), de overige deelnemers gaven aan praktijkeigenaar te zijn (29,6%). Van 40,1% van de deelnemers is de kliniek waarin zij werken verbonden aan een landelijke keten, en van 59,9% is de kliniek vrij gevestigd. Van de deelnemende dierenartsen werkt 85,2% in de eerstelijns praktijk, de rest werkt in de tweedelijns- of specialistische diergeneeskunde (11,5%), in een spoedkliniek (2,0%) of is op een andere manier werkzaam als praktiserend dierenarts (1,3%).

In de enquête is gevraagd of de dierenartsen fokkers van brachycefale honden in hun klantenbestand hebben. Van de dierenartsen geven er 112 aan dat zij fokkers van brachycefale honden als klant hebben. Specifiek aan deze groep dierenartsen is de vraag gesteld of ze in hun kliniek aan fertiliteitbegeleiding doen. Hiervan gaven 78 dierenartsen aan dat dit het geval is.

Kennis van de dierenarts ten aanzien van de wetgeving

Van alle dierenartsen geeft de overgrote meerderheid aan bekend te zijn met de huidige wetgeving omtrent het fokken met gezelschapsdieren met schadelijke uiterlijke kenmerken of erfelijke aandoeningen. Ruim de helft (55,1%) geeft aan volledig op de hoogte te zijn en de overige dierenartsen (44,4%) geven aan deels op de hoogte te zijn. Slechts twee personen geven aan helemaal niet bekend te zijn met deze wetgeving.

Als gevraagd wordt naar de kennis over de zes schedelcriteria, blijkt dat de meeste dierenartsen (68,8%) wel bekend zijn met de criteria, maar niet precies weten welke zes dit zijn. Slechts een klein deel (2,6%) geeft aan helemaal niet bekend te zijn met deze criteria. Meer dan een kwart van de deelnemende dierenartsen (28,6%) geeft aan precies te weten welke schedelcriteria er zijn.

Aan de groep dierenartsen die precies denkt te weten welke criteria er op het moment gelden (n=131), is gevraagd of zij deze criteria ook gebruiken in adviezen aan eigenaren of fokkers. Het merendeel van de dierenartsen (84,7%) geeft aan dit te

doen. De overige 15,3% (n=20) zegt wel volledig op de hoogte te zijn, maar de criteria niet te gebruiken om advies te geven aan eigenaren of fokkers.

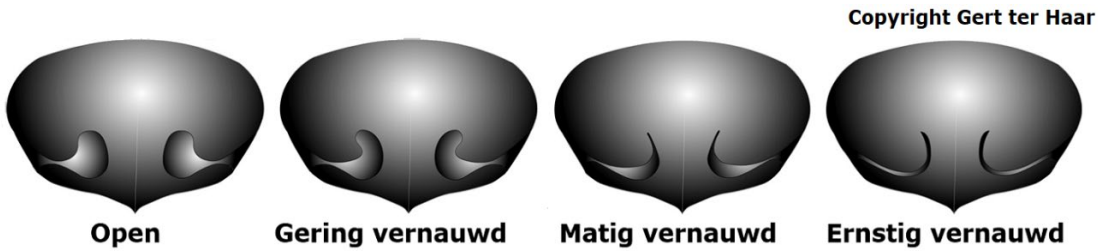
Aan deze twintig dierenartsen is gevraagd waarom zij dit niet doen. Zij antwoordden de schedelcriteria niet praktisch genoeg te vinden (n=3), het beoordelen te veel tijd te vinden kosten (n=3), niet volledig inhoudelijk op de hoogte te zijn (n=3) of het inhoudelijk niet eens te zijn met de criteria (n=1). Dat drie dierenartsen aangeven niet volledig inhoudelijk op de hoogte te zijn, lijkt tegenstrijdig met het feit dat de vraag werd gesteld aan een groep dierenartsen die aangaf precies te weten welke criteria er op dit moment gelden.

In een korte schriftelijke reactie gaven dierenartsen nog andere redenen aan, zoals bijvoorbeeld dat het beoordelen van de schedelcriteria niet hun specialisatie is of dat zij niet weten hoe de schedelcriteria bij een fokker van brachycefale honden aan te kaarten zonder dat deze zich beledigd voelt. Ook geven zij aan dat nieuwe eigenaren vaak pas in de praktijk komen als ze de hond al hebben en ze hen dus niet preventief kunnen informeren.

> *"Ik weet niet goed hoe ik alle criteria kan aankaarten bij de fokker zonder dat deze zich hierdoor 'beledigd' voelt."*

Om het kennisniveau van de dierenartsen ten aanzien van de wetgeving te toetsen, zijn vragen gesteld die betrekking hebben op de rol van de dierenarts rondom het proces van voortplanting en specifieke vragen aangaande de zes schedelcriteria.

In Tabel 1a zijn de antwoorden van de dierenartsen op de vragen rondom de voortplanting weergegeven en in Tabel 1b de antwoorden op de vragen rondom de schedelcriteria. De correcte antwoorden zijn in groen gemarkeerd. De percentages van goed beantwoorde vragen op beide onderwerpen variëren tussen 31,2% en 87,7%. Een minderheid van de dierenartsen (31,2%) beantwoordde de vraag over het fokken van honden met matig vernauwde neusgaten correct. Met een hond met matig vernauwde neusgaten (Figuur 2) mag niet worden gefokt. Daarnaast is ook niet bij alle dierenartsen bekend dat de schedelcriteria beoordeeld dienen te worden bij een hond van minimaal één jaar oud; 49,5% van de dierenartsen beantwoordde deze vraag correct. Dit bevestigt het beeld dat naar voren kwam uit de hiervoor gestelde vraag, namelijk dat het merendeel van de dierenartsen wel bekend is met de schedelcriteria, maar inhoudelijk niet exact op de hoogte.

Figuur 2: Een overzicht van de verschillende maten van vernauwing van de neusopening bij de hond.

Tabel 1a: Antwoord van dierenartsen (n=422) op de kennisvragen over de regels rondom voortplanting. De goede antwoorden zijn in het groen gemarkeerd. Percentages en aantallen (tussen haakjes) van de antwoorden zijn weergegeven.

Een dierenarts mag kunstmatige inseminatie toepassen bij een teef, indien een natuurlijke dekking door fysieke oorzaken bij ouderdieren niet tot stand kan komen.		
Ja	**Nee**	**Weet ik niet**
18,0% (76)	67,5% (285)	14,5% (61)
Een dierenarts mag bij een hond een sectio uitvoeren zonder dat er sprake is van een niet-vorderende partus (een zogenaamde "geplande" keizersnede).[1]		
Ja	**Nee**	**Weet ik niet**
5,5% (24)	87,7% (369)	6,9% (29)
Een dierenarts mag progesteronbepalingen uitvoeren bij een teef die niet voldoet aan de wettelijke criteria om mee te fokken.		
Ja	**Nee**	**Weet ik niet**
12,1% (51)	61,1% (258)	26,8% (113)
Een dierenarts mag fertiliteitbegeleiding uitvoeren bij een hond die schadelijke uiterlijke kenmerken kan doorgeven aan de nakomelingen.		
Ja	**Nee**	**Weet ik niet**
4,0% (17)	87,0% (367)	9,0% (38)

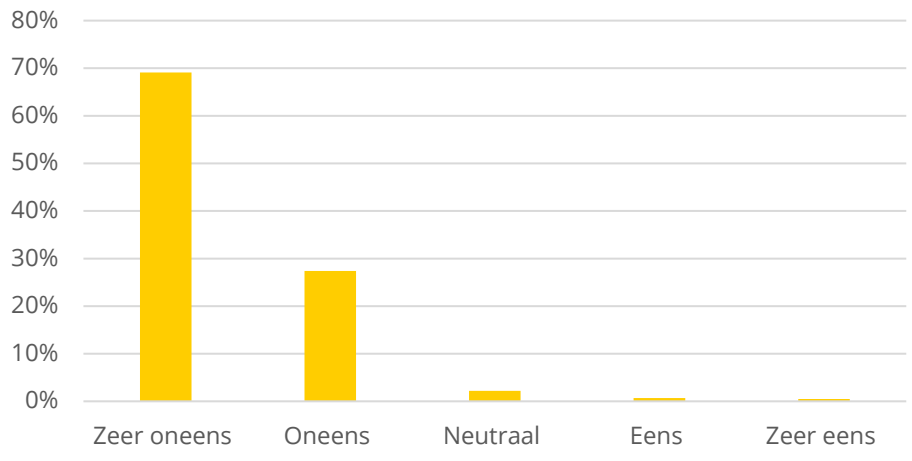
[1] In de enquête is ervan uitgegaan dat het goede antwoord op deze vraag 'Nee' is, hoewel er gesteld kan worden dat er een specifieke uitzondering is op deze regel. Namelijk, serotiniteit, oftewel: verlengde drachtduur (doorgaans bij 1 pup of tweelingen). Hierbij is geen sprake van een niet vorderende partus én dit geldt als medische indicatie voor een electieve sectio om pupsterfte als gevolg van placenta-insufficiëntie te voorkomen.

Tabel 1b: Antwoord van dierenartsen (n=422) op de kennisvragen over de schedelcritera. De goede antwoorden zijn in het groen gemarkeerd. Percentages en aantallen (tussen haakjes) van de antwoorden zijn weergegeven.

Het is toegestaan om een extreem brachycefale hond te kruisen met een hond met een normale schedelconformatie om fokkers de gelegenheid te geven de schedelconformatie van de volgende generatie te verbeteren.		
Ja	**Nee**	**Weet ik niet**
14,0% (59)	68,0% (287)	18,0% (76)
Een hond met matig vernauwde neusgaten, mag worden ingezet voor de fokkerij.		
Ja	**Nee**	**Weet ik niet**
26,5% (107)	31,2% (178)	42,3% (137)
De 6 criteria dienen beoordeeld te worden aan brachycefale honden van minimaal 1 jaar leeftijd.		
Ja	**Nee**	**Weet ik niet**
49,5% (209)	3,3% (14)	47,2% (199)
Een brachycefale hond die in rust een pharyngeale stridor heeft, mag worden ingezet voor de fokkerij.		
Ja	**Nee**	**Weet ik niet**
1,9% (8)	83,2% (351)	14,9% (63)

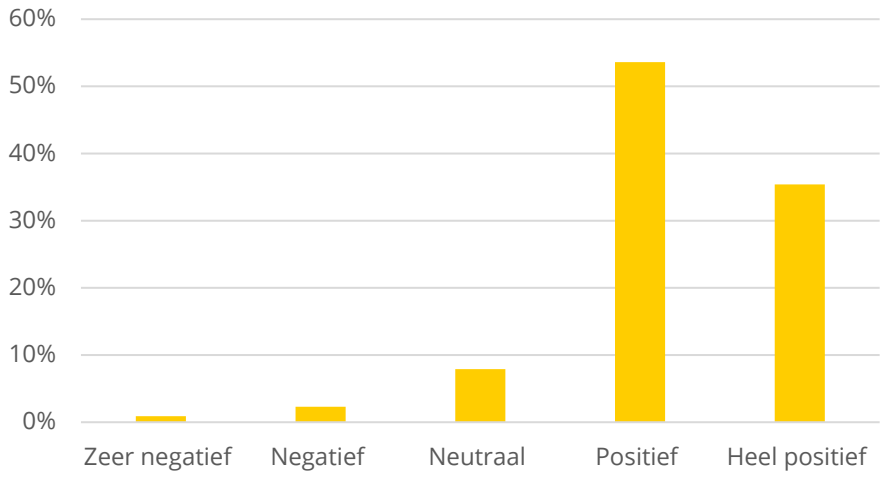
Perceptie van de dierenarts ten aanzien van de zes schedelcriteria

Dierenartsen erkennen in hoge mate de gezondheidsproblemen bij brachycefale honden. Op de vraag of zij het eens waren met de stelling dat gezondheidsproblemen bij brachycefale honden overdreven worden antwoordde 96,5% ontkennend (zie Figuur 3).

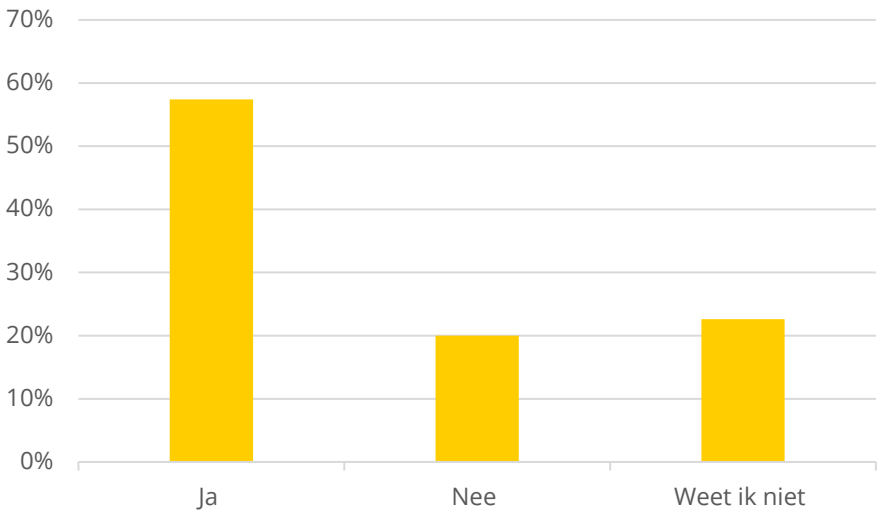
Figuur 3: Antwoord van dierenartsen (n=405) op de stelling dat gezondheidsproblemen van brachycefale honden overdreven worden.

Dierenartsen reageren in grote meerderheid positief op de invoering van de zes schedelcriteria. Het merendeel van de 444 dierenartsen (n=238) geeft aan positief te zijn of zelfs heel positief (n=157). De percentages van alle reacties zijn weergegeven in Figuur 4.

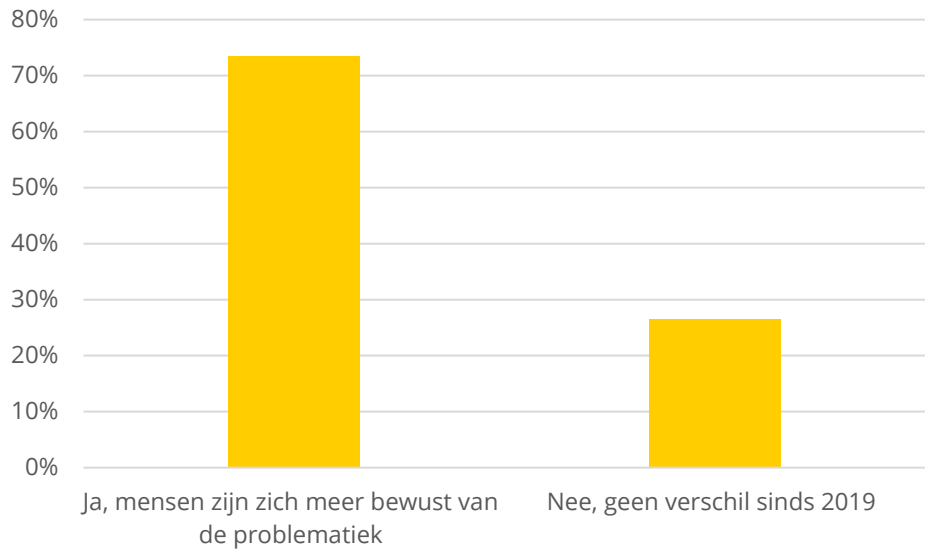
Figuur 4: Antwoord van dierenartsen (n=444) op de vraag wat zij vinden van invoering van de zes samenhangende schedelcriteria die nu zijn vastgelegd in een beleidsregel.

In antwoord op de vraag of de deelnemende dierenartsen verwachten dat zij na het invoeren van de schedelcriteria minder brachycefale honden met klinische problemen in de praktijk zullen zien, blijken de meeste dierenartsen (57,6%) daar wel van uit te gaan. Slechts een klein deel (20,0%) verwacht geen effect van de criteria en 22,6% van de dierenartsen weet niet wat te verwachten (zie Figuur 5).

Figuur 5: Antwoord van dierenartsen (n=411) op de vraag of zij verwachten na het invoeren van de schedelcriteria minder brachycefale honden met klinische problemen in de praktijk te zullen zien.

Rondom de invoering van de handhavingscriteria in 2019 zijn er diverse campagnes geweest om het fokbeleid en de gezondheidsproblemen van kortschedelige honden onder de aandacht te brengen. Dierenartsen die voor 2019 zijn afgestudeerd is daarom gevraagd of zij het idee hebben dat het bewustzijn onder hondeneigenaren door deze aandacht sindsdien veranderd is. Bijna driekwart (73,5%) van de deelnemende dierenartsen geeft aan dat eigenaren zich nu meer bewust lijken van de gezondheidsproblemen bij brachycefale honden dan voor 2019. De overige 26,5% zegt geen verschil te merken (zie Figuur 6). Geen van de dierenartsen gaf aan dat het onderwerp minder aandacht kreeg dan voor 2019.

Figuur 6: Antwoord van de deelnemende dierenartsen, afgestudeerd voor 2019 (n=332), of zij merken dat eigenaren zich meer bewust zijn van de gezondheidsproblemen bij honden met extreme vorm van brachycefalie.

Daarnaast is aan deze zelfde groep dierenartsen gevraagd of zij in hun kliniek een verschil in het aantal geïmporteerde honden zagen na 2019. Deze vraag werd gesteld voor honden in het algemeen en voor brachycefale honden in het bijzonder. Opvallend hierbij was dat wat betreft honden in het algemeen de grootse groep dierenartsen (62,8%) aangaf dat zij een toename zagen van het aantal geïmporteerde honden, maar dat de meerderheid van de dierenartsen aangaf geen specifiek verschil te merken in het aantal geïmporteerde brachycefale honden (zie Tabel 2a en 2b).

Tabel 2a: Perceptie van de deelnemende dierenartsen, afgestudeerd voor 2019 (n=332) ten aanzien van het verschil in aantal geïmporteerde honden in het algemeen, voor en na de invoering van de schedelcriteria in 2019.

Is het aantal importhonden toe- of afgenomen sinds 2019?	
Ja, het is afgenomen	2,6% (9)
Ja, het is toegenomen	62,8% (216)
Nee, ik merk geen verschil	34,6% (119)

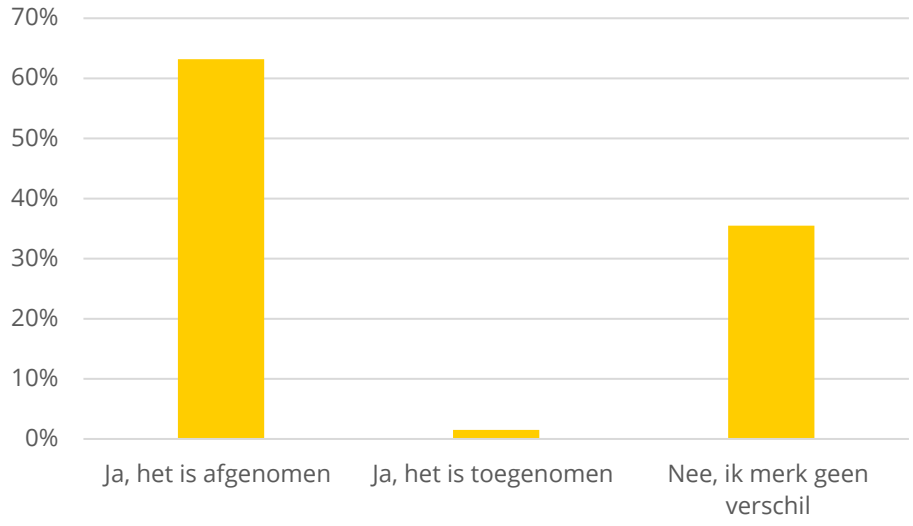
Tabel 2b: Perceptie van de deelnemende dierenartsen, afgestudeerd voor 2019 (n=332) ten aanzien van het verschil in aantal geïmporteerd brachycefale honden in het bijzonder, voor en na de invoering van de schedelcriteria in 2019.

Is het aantal brachycefale importhonden toe- of afgenomen sinds 2019?	
Ja, het is afgenomen	4,7% (16)
Ja, het is toegenomen	37,2% (128)
Nee, ik merk geen verschil	58,1% (200)

In het rapport 'Fokken met kortsnuitige honden' is aangegeven dat de overerving van extreme kortschedeligheid kan worden voorkomen als fokkers letten op zes samenhangende criteria gerelateerd aan een gezonde schedelconformatie. Met de implementatie van de handhavings-normen voor deze criteria in 2019 is de verwachting dat dierenartsen in de praktijk verschillen ervaren in de vraag naar fertiliteitsbegeleiding van brachycefale honden na die datum.

Om dit te onderzoeken is de dierenartsen gevraagd of zij de indruk hebben dat er een verschil is in de vraag naar fertiliteitbegeleiding bij brachycefale honden sinds 2019. Voor de beantwoording van deze vraag zijn alleen dierenartsen meegenomen die voor 2019 afgestudeerd zijn en die fokkers van brachycefale honden als klant hebben (n=62).

Volgens 63,2% van deze dierenartsen is er inderdaad minder vraag naar fertiliteitbegeleiding bij brachycefale honden dan voor 2019. En 35,5% (n=24) van de dierenartsen merkt geen verschil. Slechts één dierenarts meent dat in zijn praktijk de vraag is toegenomen (zie Figuur 7).

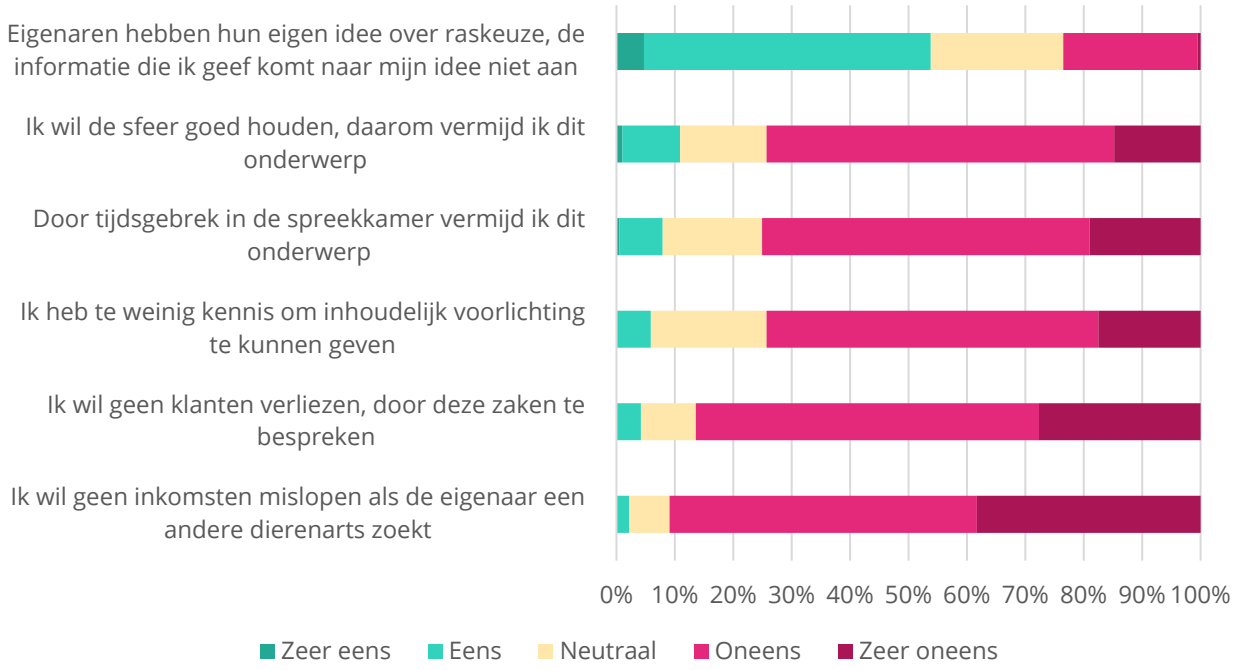

Figuur 7: Antwoord van de deelnemende dierenartsen die fokkers van brachycefale honden in hun praktijk zien en aan fertiliteitbegeleiding doen (n=68) op de vraag of zij merken dat er verschil is in de vraag naar fertiliteitbegeleiding van brachycefale honden na de invoering van de wettelijke schedelcriteria.

Adviserende rol van de dierenarts

Advies aan eigenaren

Dierenartsen kregen verschillende stellingen voorgelegd om te onderzoeken hoe zij in de praktijk omgaan met communicatie rondom welzijnsproblemen bij honden met extreme uiterlijke kenmerken. Figuur 8 geeft een overzicht van de stellingen, die voorgelegd zijn aan de respondenten van de enquête en de antwoorden die zijn gegeven. Van boven naar beneden vindt u de stellingen met het hoogste percentage (zeer) eens tot het laagste percentage (zeer) eens.

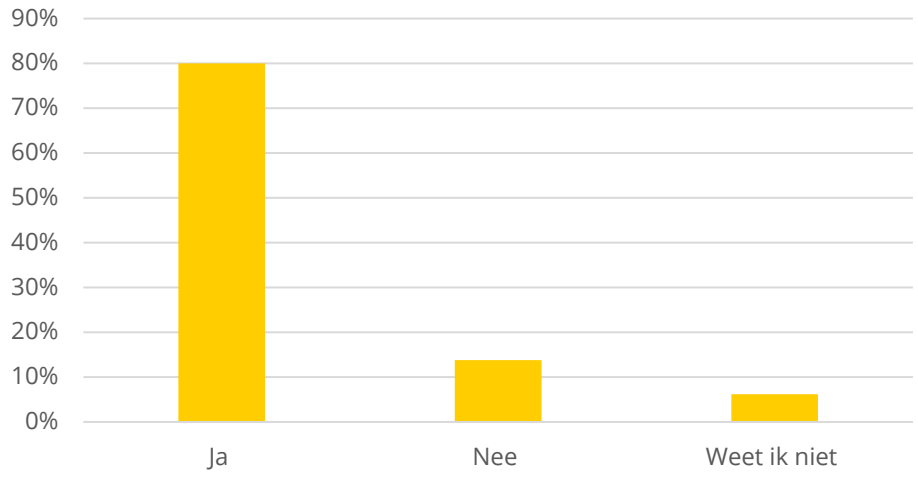

Figuur 8: Antwoord van dierenartsen (n=405) op de verschillende stellingen omtrent de bespreekbaarheid van welzijnsproblematiek van brachycefale honden.

Uit de reacties op de stellingen blijkt dat sfeer, tijdsgebrek, gebrek aan kennis, het mislopen van inkomsten of het verliezen van klanten in het algemeen voor dierenartsen geen belangrijke obstakels zijn om welzijnsproblematiek bij brachycefale honden met hun cliënten te bespreken. Echter, een groot deel van de dierenartsen (53,8%) ervaart dat informatie die zij geven aan eigenaren niet voldoende aankomt.

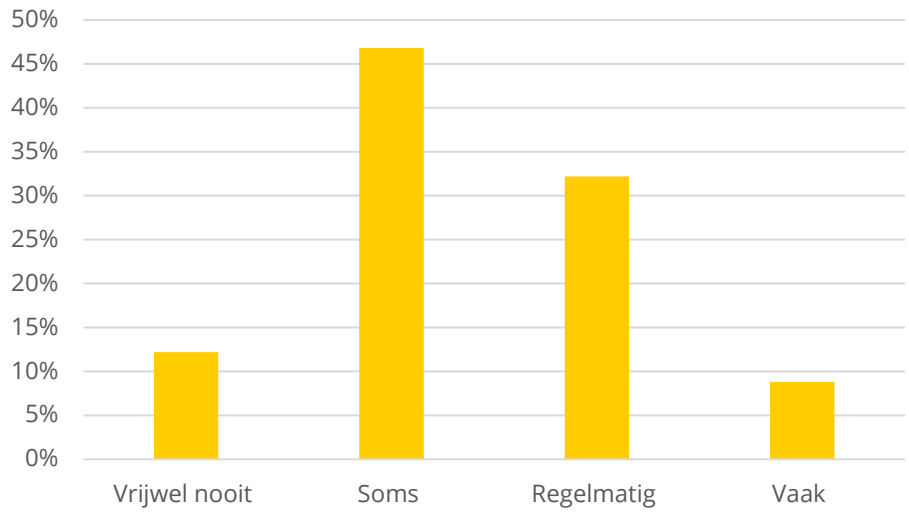
> *"Nieuwe eigenaren komen vaak pas in de praktijk als ze de hond al hebben, zodat ik ze niet preventief kan informeren over het belang van een gezonde schedelvorm."*

In antwoord op de vraag of dierenartsen zich door de invoering van de wettelijke schedelcriteria gesterkt voelen het gesprek aan te gaan met hondeneigenaren over welzijnsproblemen die gerelateerd zijn aan schadelijke uiterlijke kenmerken, gaf het grootste deel van de dierenartsen (80,0%) aan dat de criteria hen inderdaad helpen het gesprek aan te gaan. Een klein deel (13,8%) geeft aan dat dit voor hen niet zo werkt en 6,2% weet niet of dat het geval is (zie Figuur 9).

Figuur 9: Antwoord van dierenartsen (n=405) op de vraag of zij zich door invoering van de wettelijke schedelcriteria gesterkt voelen om het gesprek aan te gaan met eigenaren over wetgeving en schadelijke uiterlijke kenmerken.

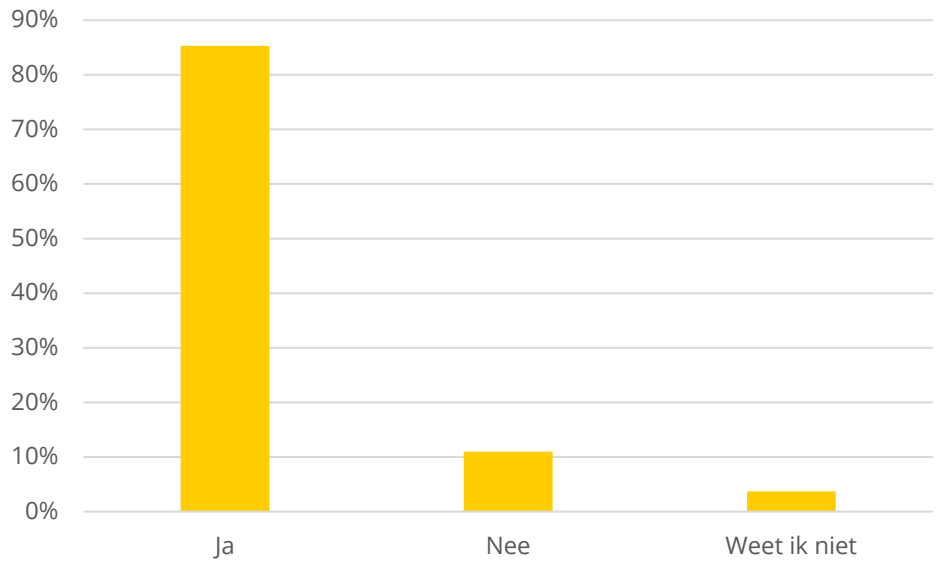
De dierenartsen is ook gevraagd hoe frequent zij eigenaren voorlichten over schadelijke uiterlijke kenmerken en de wetgeving die hiervoor geldt. In totaal geeft 8,8% van de dierenartsen aan dit vaak te doen, 32,2% regelmatig, 46,8% soms en 12,2% vrijwel nooit (zie Figuur 10).

Figuur 10: Antwoord van deelnemende dierenartsen (n=410) op de vraag hoe frequent zij eigenaren in het algemeen voorlichting geven over schadelijke uiterlijke kenmerken of de wetgeving die hiervoor geldt.

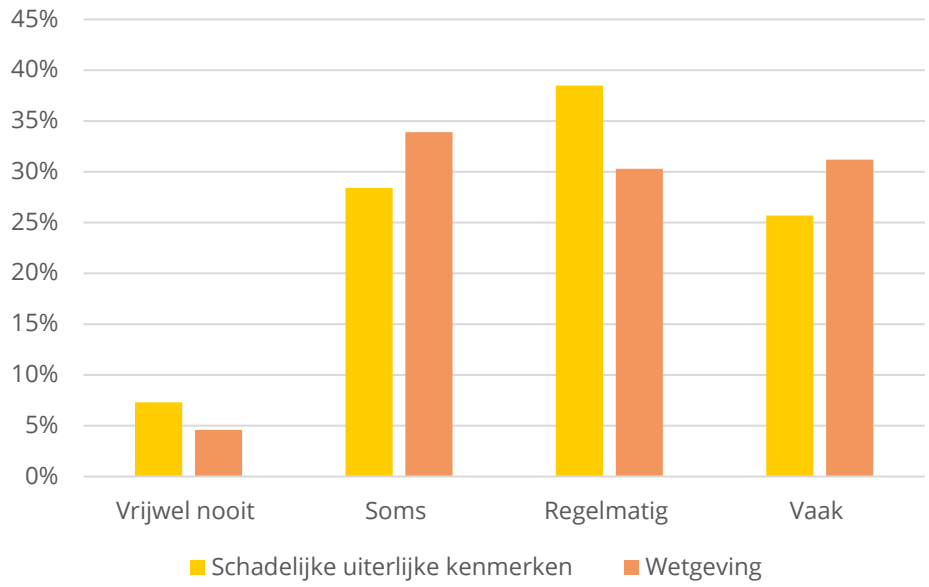
Advies aan fokkers

Van de deelnemers aan de enquête gaven 112 dierenartsen aan fokkers van brachycefale honden als klant te hebben. Aan deze dierenartsen is een aantal aanvullende vragen gesteld welke door 109 dierenartsen beantwoord werden. Eén van de vragen was of zij zich door de invoering van de schedelcriteria gesterkt voelden om het gesprek aan te gaan met fokkers over wetgeving en schadelijke uiterlijke kenmerken. Het bleek dat 85,7% van de dierenartsen zich gesterkt voelde om het gesprek aan te gaan, 11,9% van de dierenartsen voelde zich niet gesterkt en de overige deelnemers (7,3%) gaven aan het antwoord niet te weten (zie Figuur 11).

Figuur 11: Antwoord van dierenartsen (n=109) op de vraag of zij zich door de invoering van de wettelijke schedelcriteria gesterkt voelen om het gesprek aan te gaan met fokkers over wetgeving en schadelijke uiterlijke kenmerken.

Deze dierenartsen werd tevens gevraagd hoe frequent zij adviezen geven aan fokkers van brachycefale honden over schadelijke uiterlijke kenmerken en wetgeving. Dierenartsen geven aan regelmatig advies te geven, namelijk 30,3% over wetgeving en 38,5% over schadelijke uiterlijke kenmerken. Ongeveer een derde (31,2%) van deze dierenartsgroep zegt vaak voorlichting over de wetgeving te geven terwijl dit bij schadelijke kenmerken een kwart (25,7%) is. Daarnaast zegt 4,6% vrijwel nooit voorlichting over de wetgeving te geven, ten opzichte van 7,3% die vrijwel nooit voorlichting geeft over schadelijke uiterlijke kenmerken (zie Figuur 12).

Figuur 12: Antwoord van dierenartsen (n=109) op de vraag hoe frequent zij fokkers voorlichting geven over schadelijke uiterlijke kenmerken of over de wetgeving die hiervoor geldt.

De rol van de dierenarts in voorlichting en behandeling

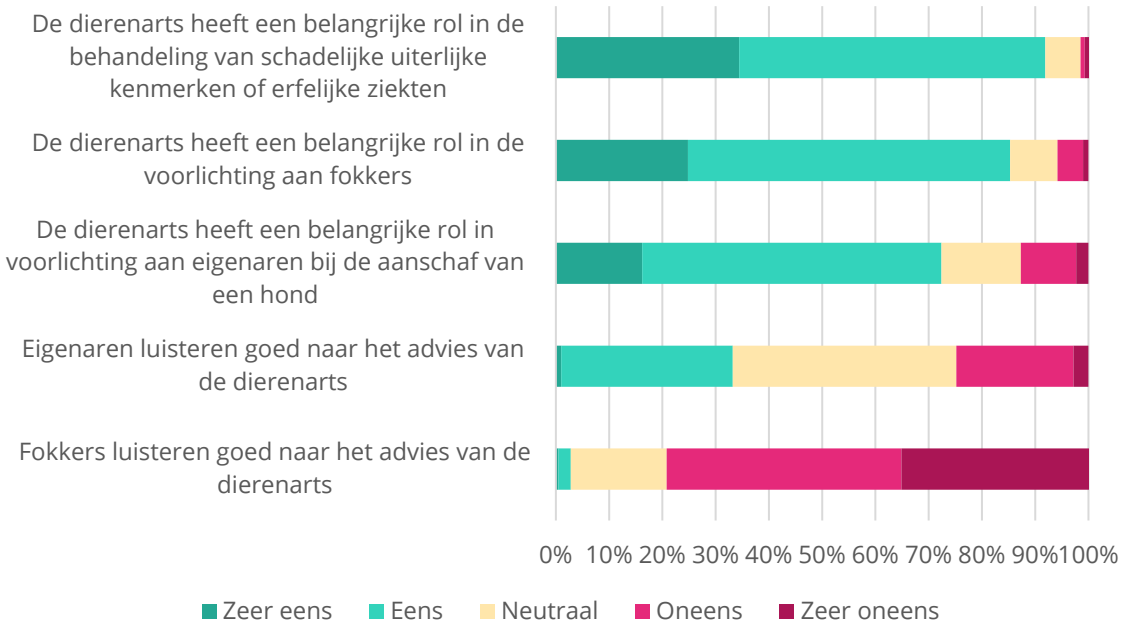
De dierenartsen is een drietal stellingen voorgelegd ten aanzien van hun rol in de behandeling van honden met schadelijke erfelijke kenmerken en de voorlichting aan eigenaren en fokkers. Tevens is gevraagd of zij het idee hebben dat eigenaren en fokkers luisteren naar de adviezen die door hen worden gegeven.
De resultaten laten zien dat dierenartsen in grote meerderheid (91,9%) een rol voor zichzelf weggelegd zien in zowel de behandeling van schadelijke erfelijke kenmerken als bij de voorlichting hierover. In totaal is respectievelijk 56,2% en 34,4% van de ondervraagden het ermee eens of zeer mee eens, dat er een belangrijke rol is voor de dierenarts bij de behandeling van dieren met schadelijke uiterlijke kenmerken of erfelijke aandoeningen.

Het merendeel van de dierenartsen (85,3%) is het eens of zeer eens met de stelling dat zij een belangrijke rol hebben in de voorlichting aan fokkers. Een iets minder groot aandeel van dierenartsen (72,4%) is het eens of zeer eens met de stelling dat zij een belangrijke rol hebben in de voorlichting aan eigenaren bij de aanschaf van een hond.

Vervolgens is gevraagd of dierenartsen denken dat eigenaren goed luisteren naar hun advies. De reacties van dierenartsen op deze stelling zijn verdeeld: slechts 1,0% is het hier zeer mee eens, 32,2% is het ermee eens, 42,0% is neutraal, 22,0% is het ermee oneens en 2,8% van de dierenartsen is het er zeer mee oneens.

Als aan dierenartsen gevraagd wordt of fokkers goed luisteren naar het advies van de dierenarts, zien we dat dit negatief ingeschat wordt. Slechts 2,8 % van de

dierenartsen geeft aan het eens of zeer eens te zijn met de stelling dat fokkers goed luisteren naar het advies van de dierenarts (zie Figuur 13).

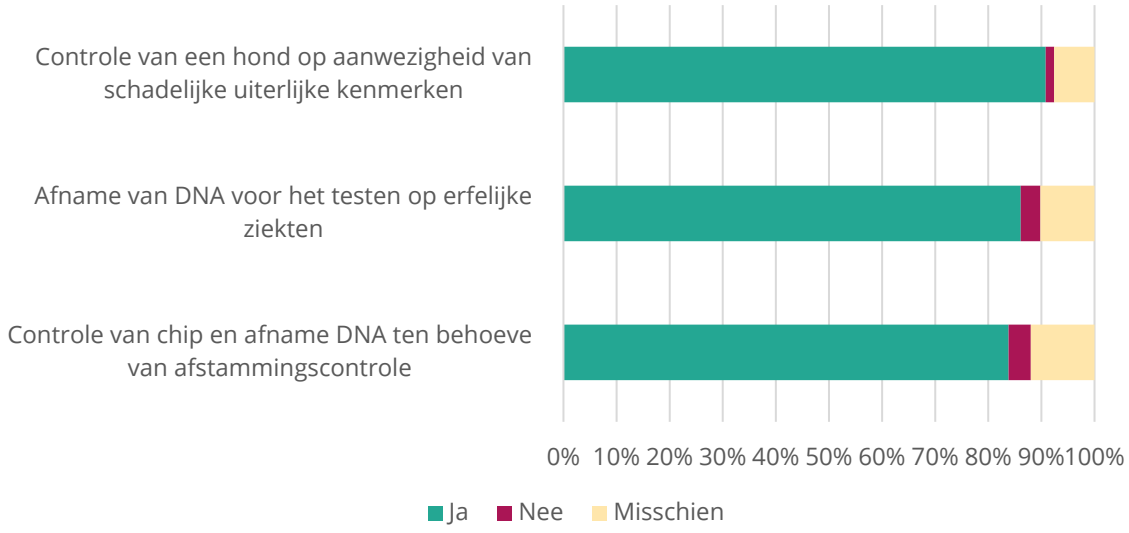

Figuur 13: Antwoord van dierenartsen (n=395) op stellingen over advisering van fokkers en eigenaren over schadelijke uiterlijke kenmerken en erfelijke aandoeningen.

Perceptie van de dierenarts ten aanzien van aanscherping in de wetgeving

Extreme brachycefalie betreft slechts een voorbeeld van een groot aantal schadelijke kenmerken en aandoeningen die fokdieren kunnen doorgeven aan hun nakomelingen. De wetgeving is erop gericht om alle schadelijke kenmerken zoveel mogelijk te voorkomen. Middels stellingen is gepeild hoe dierenartsen aankijken tegen aanscherping van de voorwaarden om met gezelschapsdieren te mogen fokken en de rol van de dierenarts daarin.

Uit de antwoorden blijkt duidelijk dat dierenartsen op alle gebieden bereid zijn een rol te spelen in de preventie van schadelijke erfelijke kenmerken. Het overgrote deel, 90,8%, van de dierenartsen is bereid fokdieren te controleren op schadelijke uiterlijke kenmerken. Daarbij is 86,1% bereid een DNA-monster af te nemen voor het testen op erfelijke ziekten. En 83,8% van de dierenartsen is bereid om de chip te controleren en DNA af te nemen in het kader van afstammingscontrole (zie Figuur 14).

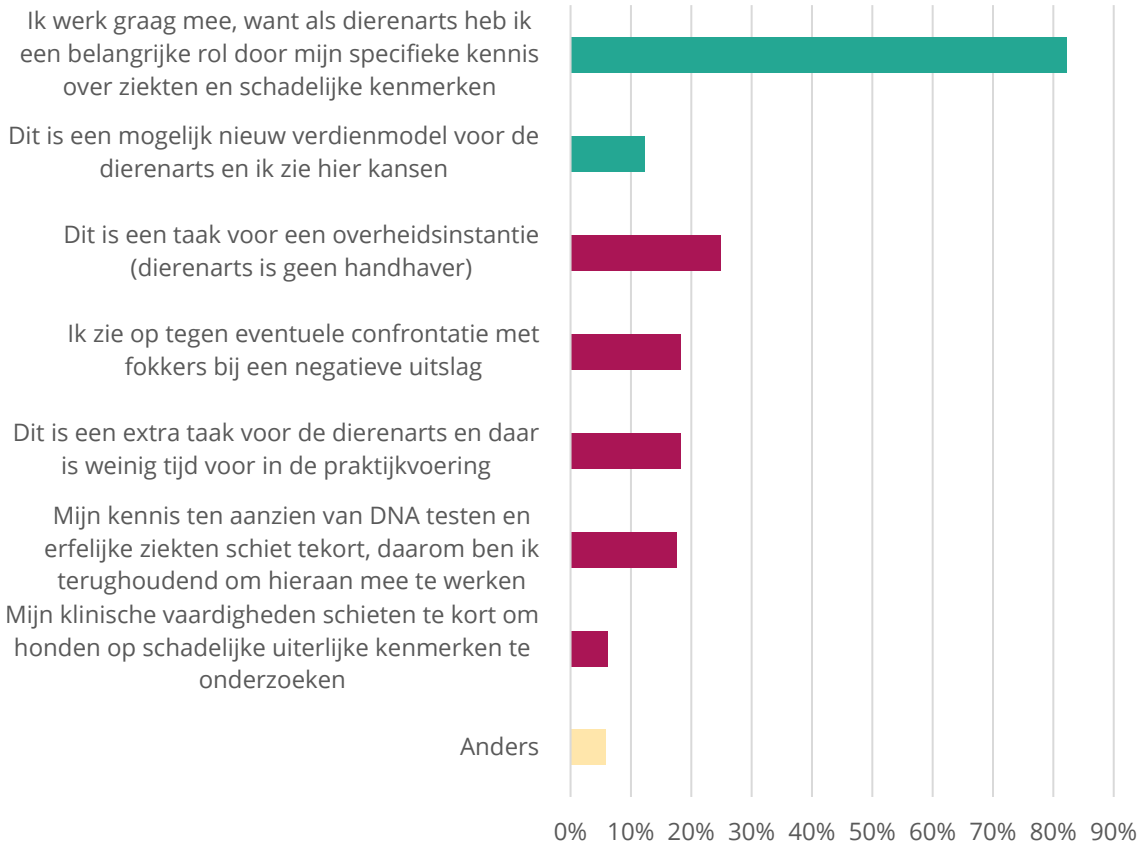

Figuur 14: Hoe staan dierenartsen (n=382) tegenover hun rol bij het controleren op schadelijke uiterlijke kenmerken, als huidplooien en standsafwijkingen, en/of erfelijke ziekten middels DNA-onderzoek.

De dierenartsen is ook gevraagd wat de redenen waren om al dan niet mee te willen werken aan controles op erfelijke ziekten of schadelijke uiterlijke kenmerken. Deelnemers konden uit meerdere antwoorden kiezen en meerdere antwoorden geven was mogelijk. De meest gegeven reden die dierenartsen selecteerden om niet mee te willen werken is dat zij dit eerder een taak vinden voor een overheidsinstantie.

> *"Ik vind het een groot verschil om deel uit te maken van een verplicht controlesysteem of als handhaver gebruikt te worden."*

De meest gegeven reden van dierenartsen om graag mee te willen werken aan controles van fokdieren, was omdat zij vinden dat zij hierin een belangrijke rol hebben vanwege hun specifieke kennis over ziekten en schadelijke kenmerken (82,3%) (zie Figuur 15). Hierbij gaven sommige dierenartsen bij de opmerkingen aan dat ze daarbij wel graag een wettelijke verplichting zouden zien voor deze controles, met daarin steun van overheden en handhavende instanties om de positie van de dierenarts te verstevigen.

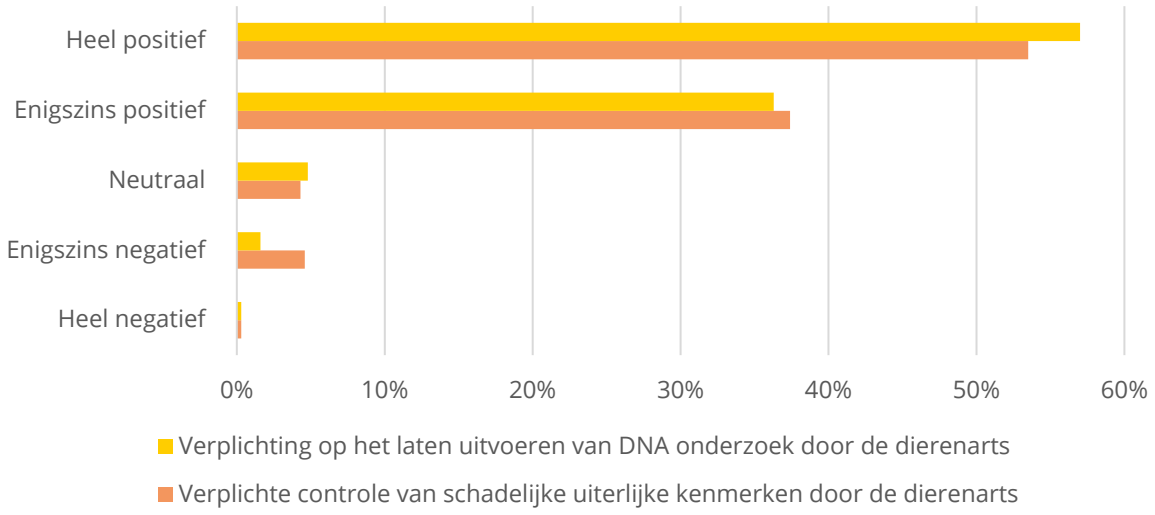
Figuur 15: Verdeling van de antwoorden die dierenartsen (n=372) aangeven als reden om al of niet in hun kliniek mee te willen werken aan controles op schadelijke uiterlijke kenmerken en/of op erfelijke ziekten. In het groen zijn redenen aangegeven om wel mee te werken, in het rood om niet mee te werken en in het geel de optie "anders".

Naast de bereidheid van dierenartsen om mee te werken aan het uitvoeren van deze controles, werd ook hun perceptie gepeild ten aanzien van een verplichting op het controleren van fokdieren. Onderstaande vragen werden hiertoe voorgelegd aan de dierenartsen:

1 Stel, een fokker wordt verplicht om fokdieren te laten controleren bij de dierenarts op erfelijke ziekten middels DNA-onderzoek, hoe staat u hier tegenover?
2 Stel, een fokker wordt verplicht om fokdieren te laten controleren bij de dierenarts op schadelijke uiterlijke kenmerken, in aanvulling op de schedelkenmerken (bijvoorbeeld overmatige huidplooien, extreme standsafwijkingen. etc.), hoe staat u hier tegenover?

Zowel over het door een dierenarts verplicht laten controleren op erfelijke ziekten door middel van DNA-onderzoek, als over het laten controleren op schadelijke kenmerken, denkt de overgrote meerderheid van de dierenartsen positief: 36,3% is enigszins positief en 57,0% is heel positief over een verplichting op het laten uitvoeren van DNA-onderzoek. En 37,4% is enigszins positief en 53,5% is heel positief

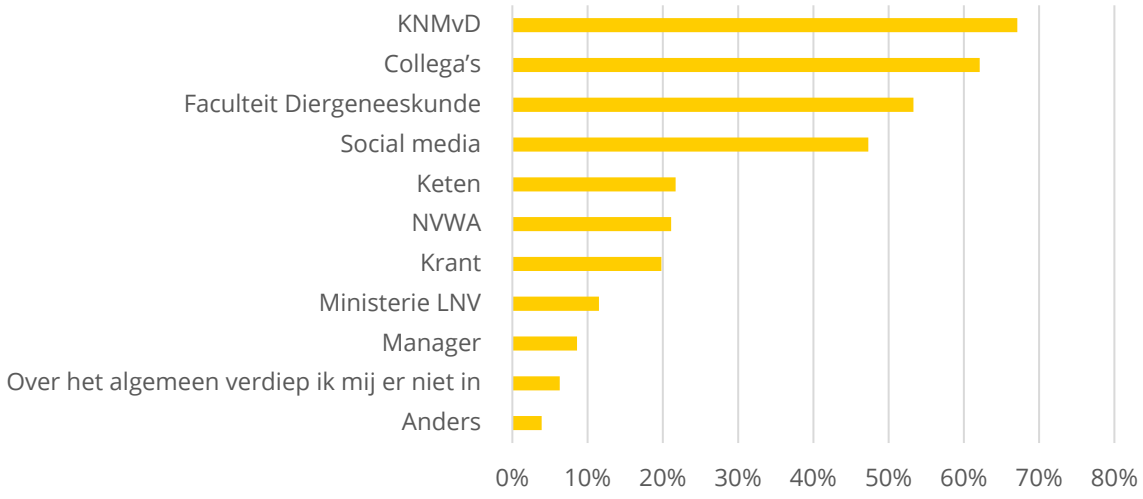
over een verplichting tot het laten controleren van fokdieren op schadelijke uiterlijke kenmerken (zie Figuur 16).

Figuur 16: Hoe staan dierenartsen (n=372) tegenover een verplichting voor fokkers om fokdieren bij hen te laten controleren op erfelijke ziekten middels DNA-onderzoek en/of schadelijke uiterlijke kenmerken als huidplooien en standsafwijkingen.

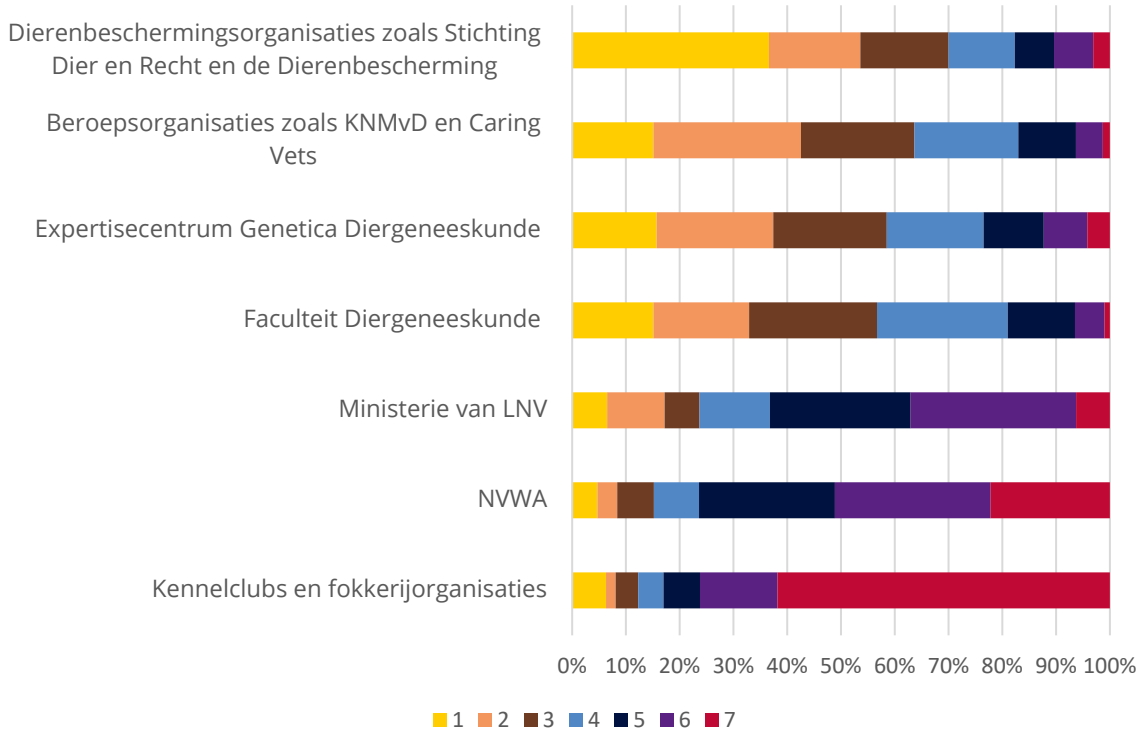
Kennisvergaring door de dierenarts over nieuwe wet- en regelgeving

Aan het eind van de enquête is de deelnemende dierenartsen gevraagd hoe zij op de hoogte blijven van nieuwe wet- en regelgeving. De meest aangegeven bron is de eigen beroepsorganisatie de KNMvD (67,1%), met vervolgens bronnen als collega's (62,1%), de faculteit Diergeneeskunde (53,3%) en sociale media (47,3%). Overige antwoorden, te zien in Figuur 17, werden veel minder vaak gegeven.

Figuur 17: Bronnen die dierenartsen (n=383) raadplegen om op de hoogte te blijven van nieuwe wet- en regelgeving.

Verder is er ook aan de deelnemende dierenartsen gevraagd welke organisaties naar hun mening de grootste rol hebben gespeeld in het aanzwengelen van het maatschappelijke debat rondom het fokken met dieren met schadelijke uiterlijke kenmerken. Hierbij is de dierenartsen gevraagd zeven organisaties te rangschikken. In Figuur 18 is een overzicht te zien van de antwoorden van de dierenartsen. De grootste rol werd toegedicht aan “Dierenbeschermingsorganisaties zoals Stichting Dier en Recht en de Dierenbescherming”: 36,6% zet deze groep op de eerst plek. De kleinste rol werd toegedicht aan kennelclubs en fokkerijorganisaties: 61,9% zet deze groep op de laatste plek.

Figuur 18: Overzicht van de rangschikking waarin dierenartsen (n=383) hebben aangegeven welke organisaties de grootste rol hebben gespeeld in het maatschappelijk debat rondom het fokken met dieren met schadelijke kenmerken.

Samenvattende conclusie

Praktiserend gezelschapsdierenartsen hebben in hun dagelijkse praktijk te maken met schadelijke erfelijke kenmerken bij honden en de fokkers en eigenaren van deze honden. Ook de aanscherping van de wetgeving ten aanzien van fokken met kortschedelige honden is doorgedrongen tot in de spreekkamer van de dierenarts. Dit rapport biedt een inkijk in de huidige positionering van dierenartsen in het vraagstuk rondom schadelijke erfelijke kenmerken in het algemeen én in de problematiek rondom kortschedelige honden in het bijzonder.

De welzijns- en gezondheidsproblemen van kortschedelige honden blijken zeer herkenbaar te zijn voor de onderzochte groep dierenartsen. Dierenartsen zijn het vrijwel unaniem eens over het feit dat deze honden lijden aan gezondheidsproblemen en vinden het belangrijk om dit te helpen voorkomen. Tijdsgebrek, eventuele verstoring van de klantrelatie of het mislopen van inkomsten staan de ondervraagde dierenartsen niet in de weg om hun rol te pakken in dit vraagstuk. Uit deze reactie blijkt dat de ondervraagde dierenartsen zeer gemotiveerd zijn om hun kennis te delen met hondeneigenaren en fokkers.

De meerderheid van de deelnemende dierenartsen kijkt positief aan tegen de invoering van de zes schedelcriteria en geeft aan dat zij zich sinds de invoering van de schedelcriteria gesterkt voelen om in de spreekkamer het gesprek aan te gaan met eigenaar en fokker.

Dierenartsen merken ook het effect van de aangescherpte maatregelen in de kliniek. Zo geven dierenartsen aan dat in hun beleving eigenaren nu bewuster zijn van de gezondheidsproblemen van brachycefale honden dan voor 2019. De meeste ondervraagde dierenartsen hebben de verwachting dat de maatregelen daadwerkelijk effect zullen hebben en dat zij door het invoeren van de schedelcriteria minder brachycefale honden met klinische problemen in de praktijk zullen zien.

De meerderheid van de ondervraagde dierenartsen ervaart sinds de invoering van de schedelcriteria in 2019 geen toename van de import van brachycefale honden specifiek, maar wel van honden in het algemeen. Dit sluit aan op berichten in de media dat het aantal honden tijdens de coronapandemie naar schatting is toegenomen van 1,5 naar 1,9 miljoen, deels door toename van import. Daarnaast meldt een meerderheid van de ondervraagde dierenartsen met fokkers van brachycefale honden in de praktijk een afname van de vraag naar fertiliteitbegeleiding bij dit type honden. Of er hierdoor daadwerkelijk minder brachycefale honden in Nederland bij de dierenarts worden aangeboden sinds de aanscherping van het beleid, kan niet uit de resultaten van deze enquête worden geconcludeerd. Om dit te kunnen onderzoeken zou een analyse van rasgegevens vanuit praktijkmanagementsystemen tot de mogelijkheden kunnen behoren.

Dierenartsen zien het als hun taak om voorlichting en veterinair inhoudelijk advies te geven aan hondeneigenaren en fokkers en hen te informeren over wetgeving met betrekking tot schadelijke uiterlijke kenmerken. Uit de enquête blijkt dat dierenartsen in het algemeen de ontwikkeling goed volgen en op de hoogte zijn van de invoering van de aangescherpte regelgeving. De exacte inhoud van de beleidsregel ten aanzien van de schedelcriteria is echter nog niet bij alle dierenartsen bekend.

Dierenartsen halen hun informatie nu vooral op bij hun beroepsorganisatie, de KNMvD en de faculteit Diergeneeskunde. Ook wordt informatie gedeeld tussen collega's onderling. Versterken van de informatieverstrekking voor dierenartsen langs deze kanalen zou daarom effectief kunnen zijn in een communicatiestrategie.

Hoewel dierenartsen aangeven het in sommige situaties uitdagend te vinden om problematiek aan de orde te stellen, laten zij zich weinig in de weg staan om de welzijnsproblematiek bij brachycefale honden bij cliënten wel ter sprake te brengen. Een groot deel van de dierenartsen ervaart echter dat informatie die zij geven aan eigenaren niet voldoende aankomt. Of dat eigenaren de dierenarts niet betrekken op het moment dat er een dier wordt aangeschaft. Dit geldt bij uitstek ook voor hun advies over schadelijke uiterlijke kenmerken richting fokkers. Dierenartsen geven aan dat zij het idee hebben weinig gehoor te krijgen bij fokkers. Op dit terrein valt er dus nog wat te winnen. Het zou wenselijk zijn om na te gaan hoe de positie van de dierenarts versterkt kan worden om fokkers te motiveren om schadelijke uiterlijke kenmerken te voorkomen.

Het overgrote deel van de responderende dierenartsen toont zich bereid om in dit kader fokdieren te controleren op schadelijke uiterlijke kenmerken, en monsters af te nemen voor DNA testen op erfelijke ziekten. Dierenartsen staan positief tegenover een verplichting hiertoe voor fokkers. Tegelijkertijd geven zij aan dat de rol van de dierenarts een andere is dan de rol van handhaver.

Uit het huidige onderzoek blijkt dat de meerderheid van de ondervraagde dierenartsen de invoering van de schedelcriteria in de aangescherpte wetgeving als een positieve verandering ervaart. Daarbij ziet een grote meerderheid van de dierenartsen een rol voor zichzelf weggelegd in het voorkomen van welzijnsproblemen door schadelijke erfelijke kenmerken in de toekomst.

Universiteit Utrecht

Veterinaire fokscreening voor honden

Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde
24 maart 2026

Colofon

© Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde, 2026.

Deze publicatie is gemaakt in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur bij het Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde, onderdeel van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht.

1. Inhoud

1. Inhoud 4
2. Samenvatting 6
3. Beleid en wetgeving ter bevordering van dierenwelzijn in de fokkerij 8
   - 3.1. Doelvoorschriften 8
   - 3.2. Invulling open normen 8
   - 3.3. De rol van de dierenarts 9
   - 3.4. Doel en afbakening van het onderzoek 10
4. Werkwijze 12
   - 4.1. Team 12
     - 4.1.1. Projectgroep 12
     - 4.1.2. Adviesgroep van veterinair specialisten 12
     - 4.1.3. Consultatiegroep van praktiserend gezelschapsdierenartsen 12
   - 4.2. Plan van aanpak ontwikkeling veterinaire fokscreening voor honden 13
   - 4.3. Literatuurstudie 14
   - 4.4. Consultatieronde adviesgroep veterinair specialisten 14
   - 4.5. Consultatierondes met praktiserend gezelschapsdierenartsen 15
   - 4.6. Consultatie veterinaire beroepsgroep 15
   - 4.7. Pilot veterinaire fokscreening 15
   - 4.8. Oproep en informatievoorziening 16
5. Resultaten 17
   - 5.1. Schadelijke uiterlijke kenmerken, erfelijke ziekten en gedrag 17
   - 5.2. Uitkomsten consultatierondes en uitvoerbaarheidstest 18
   - 5.3. Veterinaire fokscreening voor honden 19
     - 5.3.1. Vragenlijst 19
     - 5.3.2. Algemene gezondheidstoestand 20
     - 5.3.3. Onderzoek van het voortplantingsapparaat 20
     - 5.3.4. Beoordeling schedelcriteria bij brachycefale honden 20
     - 5.3.5. Schadelijke uiterlijke kenmerken en erfelijke ziekten 20
     - 5.3.6. Beoordeling van het gedrag 21
     - 5.3.7. Advisering over screeningsonderzoek door een veterinair specialist 22
     - 5.3.8. Advisering over inteelt 22
   - 5.4. Pilot veterinaire fokscreening voor honden 22
     - 5.4.1. Feedback van fokkers 23
     - 5.4.2. Feedback van dierenartsen 24
6. Conclusie en discussie 27

6.1. Praktische uitvoering van de veterinaire fokscreening voor honden 27
6.2. Schadelijke uiterlijke kenmerken 27
6.3. Erfelijke ziekten 28
6.4. Gedrag 28
6.5. Beperkingen van de veterinaire fokscreening 29
6.6. Implementatie van de veterinaire fokscreening voor honden 29
7. Overzicht van bijlagen 31
7.1. Bijlage 1 Vragenlijst fokkers veterinaire fokscreening voor honden 31
7.2. Bijlage 2 Formulier consult dierenarts veterinaire fokscreening 31
7.3. Bijlage 3 Handleiding veterinaire fokscreening voor honden 31
8. Referenties 32

2. Samenvatting

Het waarborgen van het welzijn en de gezondheid van fokhonden en hun nakomelingen vraagt om een toekomstbestendige invulling van artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren ten aanzien van honden. Hoewel de wetgever met de doelvoorschriften in dit artikel bewust ruimte heeft gelaten voor zelfregulering en certificering door de sector, is in de praktijk gebleken dat deze aanpak onvoldoende effectief is geweest om schadelijke uiterlijke kenmerken en ernstige erfelijke ziekten bij honden structureel terug te dringen. Tegen deze achtergrond heeft het Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde onderzoek verricht naar een toekomstbestendige invulling van artikel 3.4 ten aanzien van honden.

Een belangrijke randvoorwaarde voor deze invulling is de ontwikkeling van een systematiek die flexibel kan inspelen op nieuwe wetenschappelijke inzichten en op veranderingen in de frequentie en aard van schadelijke uiterlijke kenmerken en ernstige erfelijke ziekten. Daarbij is een centrale rol voorzien voor dierenartsen, als onafhankelijke professionals. Het draagvlak voor deze rol is bevestigd via een enquête onder dierenartsen, waaruit blijkt dat de meerderheid positief staat tegenover een rol in het voorkomen van erfelijke aandoeningen bij honden. In dit onderzoek is de veterinaire fokscreening voor honden ontwikkeld. Deze fokscreening is gebaseerd op wetenschappelijke literatuur, advies van veterinair specialisten en in nauwe samenwerking met praktiserende eerstelijns gezelschapsdierenartsen ontwikkeld. De systematiek is getest in een pilot met dierenartsen en fokkers. Uit deze pilot blijkt dat de veterinaire fokscreening voor honden praktisch uitvoerbaar is, met een beperkte tijdsinvestering en een positief oordeel geniet van zowel fokkers als dierenartsen. Ook bestaat overeenstemming over de orde van grootte van de kosten. De screeninginstrumenten (vragenlijst, checklists en handleiding) worden als voldoende helder ervaren, met de wens voor aanvullende overzichtsinformatie over erfelijke aandoeningen per ras en de inzet van DNA-testen.

De veterinaire fokscreening voor honden biedt een onafhankelijk kader voor de beoordeling van schadelijke uiterlijke kenmerken, inclusief de reeds geïmplementeerde schedelcriteria voor fokhonden. Waar nodig kunnen normeringen op basis van voortschrijdend wetenschappelijk inzicht binnen de systematiek worden toegevoegd of aangescherpt. Daarnaast biedt de fokscreening substantiële mogelijkheden om erfelijke ziekten terug te dringen door informatie te betrekken vanuit incidentiemetingen, bijvoorbeeld vanuit het diagnoseregistratiesysteem (PetScan), resultaten van screeningsonderzoek en frequentie van voorkomen van DNA mutaties. Binnen deze systematiek kunnen nieuwe, gevalideerde testen relatief eenvoudig worden geïmplementeerd.

Ook op het gebied van gedrag draagt de veterinaire fokscreening voor honden bij aan het signaleren van risico's. Abnormaal agressief of angstig gedrag bij honden kan worden waargenomen tijdens de screening of vanuit informatie uit de vragenlijsten.

Waar nodig kan aanvullend gedragsonderzoek worden geadviseerd. Monitoring van bijtincidenten en gedragsdiagnoses in PetScan, kunnen in de toekomst richting geven aan nader onderzoek of aanscherping van gedragseisen voor fokken met specifieke rassen of typen honden.

Tegelijkertijd kent de veterinaire fokscreening voor honden beperkingen. Een aantal erfelijke aandoeningen, die niet aan het uiterlijk van de hond waarneembaar zijn, kunnen worden ondervangen. Dit betreft met name aandoeningen die zich later in het leven ontwikkelen of waarvoor (nog) geen screenings- of DNA-test beschikbaar is. Daarnaast beoordeelt de dierenarts die de veterinaire fokscreening uitvoert, de individuele fokdieren en niet de fokcombinatie. Wel kan de dierenarts adviseren over overervingspatronen van erfelijke ziekten, inteelt en verantwoorde combinaties.

Uit de pilot blijkt dat de meerderheid van zowel dierenartsen als fokkers de voorkeur geeft aan een wettelijk verplichte veterinaire fokscreening voor honden. Een vrijwillig systeem zal naar verwachting vooral effect sorteren bij reeds gemotiveerde fokkers, terwijl juist fokkers van honden met schadelijke uiterlijke kenmerken of erfelijke ziekten zich daaraan kunnen onttrekken. Fokkers en dierenartsen geven aan dat een verplichte veterinaire fokscreening voor honden een gelijk speelveld creëert voor alle fokkers, ongeacht aansluiting bij een fokkerijorganisatie of stamboek. Hoewel het risico bestaat dat fokkers uitwijken naar het buitenland, ontwikkelen ook omliggende landen en de Europese Commissie regelgeving op het gebied van fokkerij met honden.

De implementatie van de schedelcriteria voor kortschedelige honden laat zien dat een duidelijke wettelijke basis dierenartsen ondersteunt in hun dagelijkse praktijk en bijdraagt aan bewustwording en maatschappelijke verandering. Tegelijkertijd roept de concretisering van normen ethische vragen op, bijvoorbeeld wat te doen met pups voortkomend uit fokdieren waarvan de veterinaire fokscreening negatief is uitgevallen. Deze dilemma's bestaan echter in essentie ook onder het huidige wettelijke kader van artikel 3.4.

Identificatie, registratie en vastlegging van gezondheids- en DNA-gegevens zijn, net als effectieve handhaving, randvoorwaarden voor succesvolle implementatie, maar vallen buiten de scope van dit onderzoek. Wel is duidelijk dat samenwerking tussen fokkers en dierenartsen, ondersteund door educatie van (toekomstige) hondeneigenaren en bewustwordingscampagnes, essentieel is voor duurzame verbetering van de gezondheid van honden.

Tot slot is artikel 3.4 niet uitsluitend van toepassing op honden. Met deze uitwerking is een eerste stap gezet voor de hondenfokkerij. In de toekomst kan deze systematiek, met passende aanpassingen, worden uitgebreid naar katten en andere gezelschapsdieren. Hiertoe is een nadere uitwerking nodig voor de verantwoorde inzet van DNA-testen en aanvullende screeningsonderzoeken in de fokkerij van honden.

3. Beleid en wetgeving ter bevordering van dierenwelzijn in de fokkerij

Welzijnsaantasting van gezelschapsdieren gerelateerd aan fokkerij is een probleem dat steeds meer maatschappelijke aandacht krijgt. Dierenwelzijnsorganisaties en dierenartsen blijven de problematiek aankaarten en beleidsmakers en handhavende instanties zoeken naar een effectieve aanpak. Het wetsartikel dat gericht is op het verbeteren van dierenwelzijn in de fokkerij is artikel 3.4 Fokken met gezelschapsdieren uit het Besluit houders van dieren.

Op 1 juli 2014 is een aantal wijzigingen in het Besluit houders van dieren in werking getreden. Artikel 3.4 van dit besluit bevat regels over het fokken met gezelschapsdieren en stelt eisen aan iedereen die met gezelschapsdieren fokt. Als hoofdregel geldt dat het verboden is gezelschapsdieren te fokken op een wijze waarop het welzijn en de gezondheid van het ouderdier of de nakomelingen wordt benadeeld. Dit houdt onder meer in dat bij het fokken, voor zover mogelijk, moet worden voorkomen dat ernstige erfelijke afwijkingen, ziekten, schadelijke uiterlijke kenmerken of ernstige gedragsafwijkingen worden doorgegeven aan nakomelingen. Het besluit beperkt zich echter tot doelvoorschriften, wat betekent dat er met open normen wordt gewerkt die nader moeten worden ingevuld.

3.1. Doelvoorschriften

De Nota van Toelichting bij het besluit geeft aan dat de doelvoorschriften beogen het welzijn van dieren te beschermen, zonder de fokkers te gedetailleerde voorschriften op te leggen. De keuze voor doelvoorschriften was bedoeld om de sector zelf de ruimte te geven om via zelfregulering en certificering invulling te geven aan de open normen. Bovendien zou dit een flexibeler systeem opleveren waarin nieuwe inzichten en gezondheid van gezelschapsdieren kunnen worden verwerkt, waarbij de wijze van invulling van de doelvoorschriften worden bevorderd (Besluit houders van dieren - Nota van Toelichting, 2014). Tot op heden is de fokkerijsector er echter niet in geslaagd een systeem te ontwikkelen dat het welzijn van honden borgt en als basis kan dienen voor de invulling van handhaving van doelvoorschriften. Ook een flexibel systeem om die invulling te bevorderen ontbreekt nog steeds. Dit blokkeert de beoogde verbetering van het dierenwelzijn bij de fokkerij van gezelschapsdieren die met de invoering van het besluit werd nagestreefd

3.2. Invulling open normen

Om recht te doen aan de beoogde doelstelling van artikel 3.4 in het Besluit houders van dieren heeft het toenmalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zich in 2019 gewend tot het Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht met het verzoek te onderzoeken hoe invulling kon worden gegeven aan de open normen. Dit onderzoek richtte zich op de zichtbaar schadelijke kenmerken

van fokhonden die verband houden met brachycefalie (kortschedeligheid), welke worden doorgegeven aan nakomelingen en een ernstig welzijnsrisico vormen. Het resultaat was een heldere normering voor een gezonde schedelconformatie, gebaseerd op zes samenhangende beoordelingscriteria.

De zes samenhangende schedelnormen:

1 Geen afwijkend bijgeluid in rust
2 Open neusgaten
3 Een craniofaciale ratio (CFR) groter dan 0.3
4 Geen neusplooi met haren in contact met het oog
5 Geen overmatig zichtbaar oogwit
6 Volledig kunnen sluiten van de oogleden in reactie op de ooglidreflex

(*Rapport Fokken met kortsnuitige honden, 2019*)[2]

De toenmalige minister, Carola Schouten, heeft het rapport "Fokken met kortsnuitige honden" aan de Tweede Kamer gestuurd en aangegeven dat de kenmerken zullen worden gebruikt door de NVWA en LID bij de handhaving van de regels op de fokkerij. Van 2019 tot 2023 gold een overgangsfase, waarbij fokkers tijdelijk honden konden inzetten met een CFR kleiner dan 0,3 in combinatie met een hond die aan alle schedelcriteria voldeed. Deze fase was bedoeld om fokkers de tijd te geven hun fokbeleid zodanig aan te passen dat aan de normering kon worden voldaan in de navolgende generaties. Op 24 augustus 2023 is de overgangstermijn verstreken en heeft de overheid de invulling van de norm voor de schedel- en snuit van honden in een beleidsregel vastgelegd.

In navolging van het onderzoek naar criteria voor brachycefale honden, heeft het ministerie van LVVN het Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde gevraagd om te komen tot een systematiek voor een toekomstbestendige nadere invulling van artikel 3.4 ten aanzien van honden, waarin de reeds ontwikkelde schedelnormen, maar ook toekomstige normen geïntegreerd kunnen worden. De voorliggende eindrapportage beschrijft het resultaat van dit onderzoek.

3.3. De rol van de dierenarts

In de afgelopen jaren is in de praktijk gebleken dat fokkers en fokkerijorganisaties onvoldoende in staat zijn geweest het dierenwelzijn bij de hondenfokkerij te waarborgen. Dit heeft ertoe geleid dat schadelijke uiterlijke kenmerken en erfelijke ziekten op dit moment de hoofdmoot vormen van diagnoses waarvoor honden worden aangeboden bij de dierenarts. Dit leidt niet alleen tot een aantasting van het welzijn van de honden, maar ook tot hoge dierenartsenkosten voor de eigenaar. Het invullen van de wetgeving overlaten aan de fokkerijsector, zoals beschreven in de nota van toelichting bij artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren heeft niet geleid tot

een effectieve verbetering van dierenwelzijnsproblemen ten gevolge van de fokkerij. Daarom is in dit onderzoek gekeken naar de rol die de dierenarts kan spelen in de beoordeling van fokhonden.

Diagnostiek en behandeling van schadelijke uiterlijke kenmerken en erfelijke ziekten vormen een belangrijk deel van het werk van eerstelijns- en gespecialiseerde gezelschapsdierenartsen. Door hun kennis van deze aandoeningen kunnen zij een belangrijke rol vervullen in het adviseren van fokkers over de preventie van deze aandoeningen. Daarnaast spelen dierenartsen al decennia een belangrijke rol in identificatie en registratie van honden, fertiliteitsbegeleiding en partusbegeleiding bij fokhonden en screening op bepaalde erfelijke aandoeningen. Bij die screening zijn ook dierenarts-specialisten betrokken, die na hun opleiding tot (gezelschaps)-dierenarts een 3-jarige Europese specialisatie hebben gevolgd in een specifiek vakgebied, waaronder chirurgie-orthopedie, oogheelkunde, neurologie, cardiologie, interne geneeskunde, dermatologie, ethologie, voortplanting en diagnostische beeldvorming. Om overdracht van schadelijke uiterlijke kenmerken, erfelijke ziekten of ernstige gedragsafwijkingen zoveel mogelijk te voorkomen, wordt in deze systematiek ingezet op screening van fokhonden door de eerstelijns gezelschapsdierenarts. Deze kan de fokker adviseren om, indien nodig, aanvullend specialistisch veterinair onderzoek te laten verrichten.

Uit het rapport " *Gezond gefokt? Positie van dierenartsen inzake erfelijke kenmerken bij honden*"[3] blijkt dat gezelschapsdierenartsen in grote meerderheid graag bijdragen aan het verbeteren van het welzijn van honden door een adviserende rol in de selectie van fokdieren. Uit antwoorden van dierenartsen op vragen die gaan over de implementatie van de schedelcriteria voor brachycefale honden blijkt dat dierenartsen zich gesteund voelen door een evidence-based systematiek waarvan de overheid aangeeft dat het een uitleg is van de regelgeving.

3.4. Doel en afbakening van het onderzoek

Het primaire doel van het onderzoek naar een toekomstbestendige invulling van artikel 3.4 is om te bepalen hoe de open normen in het artikel, tweede lid onder a (ernstige afwijkingen en ziekten), b (schadelijke uiterlijke kenmerken) en c (ernstige gedragsafwijkingen) concreet kunnen worden ingevuld en effectief in de praktijk kunnen worden toegepast.

Het doel is te komen tot een flexibel systeem waarin nieuwe inzichten en kennis over de gezondheid en het welzijn van honden kunnen worden geïmplementeerd , zodat de invulling van de doelvoorschriften voortdurend verbeterd kan worden.

Het onderzoek is bedoeld om te komen tot een systematiek waarbij schadelijke uiterlijke kenmerken, ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten en ernstige gedragsafwijkingen worden vastgesteld bij fokhonden gebaseerd op wetenschappelijk

onderzoek en/of advies van veterinair specialisten. De kenmerken dienen in de praktijk meetbaar te zijn en behulpzaam bij de invulling van de open normen. Hierbij ligt de focus op de gezondheid en het welzijn van de fokhonden zelf, alsmede de in de wetgeving gedefinieerde aspecten van het risico op de overdracht op nakomelingen van ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten, schadelijke uiterlijke kenmerken en ernstige gedragsafwijkingen. Het kader is zo opgezet dat eerstelijns gezelschapsdierenartsen het kunnen gebruiken bij de ondersteuning van fokkers in de keuze van fokhonden.

Het onderzoek werd uitgevoerd in het kader van het project “Gezonde en Sociale Hond” in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) en beperkt zich tot de diersoort hond. De systematiek en veel van de principes die onderzocht worden zullen echter ook toepasbaar zijn op andere gezelschapsdieren.

In deze eindrapportage worden de werkwijze, de resultaten en de veterinair inhoudelijke en logistieke randvoorwaarden gerapporteerd, die samenhangen met de implementatie van de systematiek. Technische uitdagingen, registratiemogelijkheden in databases, aspecten die betrekking hebben op toezicht en naleving van de wetgeving en juridische aspecten, vallen buiten het bestek van dit onderzoek.

Door deze doelstelling en afbakening biedt het onderzoek een basis voor effectief beleid, waarbij de bescherming van dierenwelzijn centraal staat. Het helpt tevens om gezondheidskaders te concretiseren en wetenschappelijke inzichten en kennis van specialisten praktisch toepasbaar te maken voor dierenartsen, fokkers en toekomstige hondeneigenaren.

4. Werkwijze

4.1. Team

Voor de uitvoering van het onderzoek werd een projectgroep en een adviesgroep bestaande uit veterinair specialisten samengesteld. Tevens werden praktiserend dierenartsen geconsulteerd gedurende het proces.

4.1.1. Projectgroep

De projectgroep bestaat uit medewerkers van het Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde met specialistische kennis op het gebied van fokkerij van gezelschapsdieren, populatiegenetica, moleculaire genetica, diergeneeskunde, dierenwelzijn en ethiek.

De projectgroep verzorgde de ontwikkeling van de systematiek en voerde in dit kader het literatuuronderzoek uit en de consultatierondes met de adviesgroep van veterinair specialisten en de consultaties met praktiserend dierenartsen. Daarnaast zorgde de projectgroep voor de organisatie en coördinatie van het project, het organiseren van de bijeenkomsten en het schrijven van de rapportages.

4.1.2. Adviesgroep van veterinair specialisten

De adviesgroep is samengesteld uit in de praktijk werkzame, veterinair specialisten van de faculteit Diergeneeskunde of afkomstig uit specialistische dierenklinieken in Nederland. De volgende specialisaties zijn vertegenwoordigd: cardiologie, chirurgie, dermatologie, interne geneeskunde, keel-, neus-, en oorheelkunde, neurologie, oogheelkunde, orthopedie, tandheelkunde, urologie en voortplanting.

De adviesgroep van veterinair specialisten levert kennis aan vanuit het betreffende specialistische vakgebied voor de invulling van de systematiek. Daarbij beoordeelt de adviesgroep de voorstellen vanuit de projectgroep en draagt bij aan het wegen van de gebruikte literatuur. De adviesgroep voert inhoudelijke discussies onderling en met de leden van de projectgroep ten behoeve van het vormen van een consensus ten aanzien van de invulling van de systematiek.

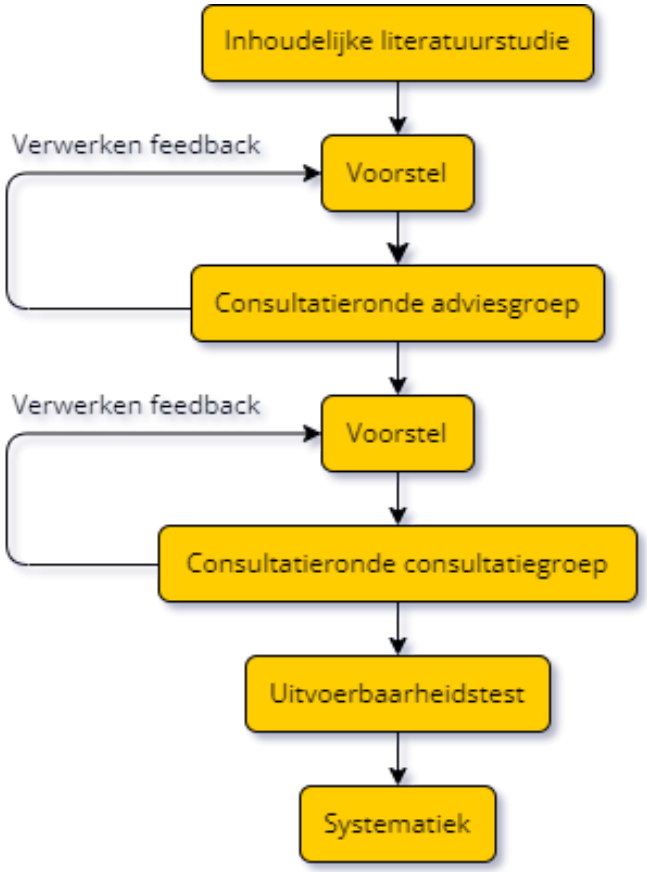
4.1.3. Consultatiegroep van praktiserend gezelschapsdierenartsen

Verschillende eerstelijns praktiserende dierenartsen met ervaring in het werken met fokkers werden gevraagd om in de consultatierondes input te geven op de systematiek en om de praktische uitvoerbaarheid van de systematiek te toetsen.

4.2. Plan van aanpak ontwikkeling veterinaire fokscreening voor honden

De projectgroep startte met een literatuuronderzoek, waarin wetenschappelijke literatuur werd verzameld over erfelijke kenmerken per orgaansysteem en de beoordeling daarvan bij honden. Aan de hand van de resultaten van dit literatuuronderzoek heeft de projectgroep een voorstel geformuleerd voor een haalbare systematiek.

Dit voorstel werd door de adviesgroep getoetst op veterinair inhoudelijke aspecten en praktische uitvoerbaarheid. Deze feedback werd verwerkt in een verbeterde versie van de systematiek die werd getoetst door de consultatiegroep. Ten slotte werd de uitvoerbaarheid van de systematiek nogmaals getest en aangescherpt met input van leden van de consultatiegroep. In figuur 1 is ter illustratie de workflow van het project schematisch weergegeven.

Figuur 1 Schematische weergave workflow tussen projectgroep, adviesgroep en consultatiegroep.

4.3. Literatuurstudie

Er is een literatuurstudie uitgevoerd naar erfelijke aandoeningen bij honden met als doel het in kaart brengen van kenmerken waarop een dierenarts een hond zou kunnen screenen op een mogelijke aanwezigheid van een ernstige erfelijke afwijking of ziekte, schadelijk uiterlijk kenmerk, en/of ernstige gedragsafwijking.

Deze literatuurstudie werd uitgevoerd door leden van de projectgroep. Hierbij werd een stapsgewijze aanpak gevolgd en diverse bronnen en zoekstrategieën gebruikt om een zo volledig mogelijke lijst van relevante aandoeningen samen te stellen.

Als eerste bron werd de Canine Inherited Disorder Database (CIDD) van de University of Prince Edward Island geraadpleegd. Deze database, ontwikkeld in samenwerking met het Sir James Dunn Animal Welfare Centre en de Canadian Veterinary Medical Association, biedt een gedetailleerd overzicht van erfelijke aandoeningen bij honden. Vervolgens werd gebruik gemaakt van PubMed voor het zoeken naar aanvullende wetenschappelijke literatuur over de aandoeningen die in de CIDD naar voren komen, evenals naar mogelijk aanvullende schadelijke uiterlijke kenmerken of erfelijke aandoeningen. Om een brede dekking te bereiken, werden de volgende zoektermen gebruikt:

- *"Harmful breed characteristics dogs"*
- *"Inherited disorder dogs"*
- Combinaties van specifieke erfelijke aandoeningen met de termen: *"hereditary OR genetic OR mutation AND dog"*
- Combinaties van specifieke gedragskenmerken en relatie met pijn met de termen: *"hereditary OR genetic OR mutation AND dog", " Behavior", " Behavior genetics", "Agression", "Pain", " Fear"*

Indien uit de geselecteerde publicaties aanvullende referenties naar voren kwamen, dan werden deze tevens meegenomen in de studie. De resultaten van deze zoekopdrachten leverden een lijst op van erfelijke aandoeningen die vervolgens als basis diende voor de verdere selectie van relevante kenmerken voor de klinische screening.

4.4. Consultatieronde adviesgroep veterinair specialisten

Om de lijst van erfelijke aandoeningen voortkomend uit de literatuurstudie te verfijnen en alleen aandoeningen met kenmerken te behouden die tijdens een klinisch onderzoek door een eerstelijnsdierenarts kunnen worden herkend, werd een consultatieronde georganiseerd met een team van veterinair specialisten. In deze consultatieronde werd de opzet en inhoud van de klinische screening van fokhonden geëvalueerd, waarbij specifiek gekeken werd naar de impact van schadelijke kenmerken op het welzijn van de honden of hun nakomelingen.

Tijdens de consultatieronde vonden meerdere overleggen plaats, waarin de specialisten gezamenlijk, op locatie of via videoverbinding, de opzet en inhoud van de screening bespraken. Waar nodig stelde de projectgroep de aanpak bij. Op deze wijze werd gekomen tot een overeenstemming tussen projectgroep en adviesgroep over de opbouw van de screening door eerstelijnsdierenartsen. Daarnaast gaven de leden van de adviesgroep feedback op de inhoudelijke teksten van de handleiding voor de veterinaire fokscreening.

4.5. Consultatierondes met praktiserend gezelschapsdierenartsen

Gezelschapsdierenpractici zullen de uitvoerders zijn van de controles op schadelijke uiterlijke kenmerken, ernstige erfelijke ziekten en aandoeningen en ernstige gedragsafwijkingen bij honden. Hiertoe is de voorgestelde systematiek met een aantal ervaren praktiserend gezelschapsdierenartsen gedeeld en is gevraagd om feedback. Deze dierenartsen zijn benaderd vanuit de projectgroep, omdat bekend was dat zij zich eerder ook actief bezighielden met het onderwerp gezond gefokte honden. Op 31 januari 2024 werd een bijeenkomst georganiseerd waar bij de achtergrond, opzet en doelstelling van de veterinaire fokscreening voor honden werd toegelicht door de projectgroep. Daarna voerden de deelnemende dierenartsen een volledige screening bij een hond uit volgens de voorgestelde systematiek en gaven daarop feedback. Na het verwerken van de feedback en het maken van de handleiding, werd op 29 oktober 2024 opnieuw een consultatieronde met praktiserend dierenartsen georganiseerd. Aan de hand van de feedback vanuit deze ronde werkte de projectgroep verder aan het verfijnen van de handleiding en de voorbereidingen van de pilot veterinaire fokscreening, waaronder het ontwikkelen van de vragenlijsten voor fokkers, checklisten, feedbackformulieren en de digitale infrastructuur voor de pilot. Op 29 april 2025 werd een presentatie gegeven voor de praktiserend dierenartsen die geïnteresseerd waren om mee te doen aan de pilot voor de veterinaire fokscreening.

4.6. Consultatie veterinaire beroepsgroep

In Nederland kennen we verschillende organisaties waarin praktiserende dierenartsen zijn verenigd: de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD), Caring Vets en Collectief Praktiserende Dierenartsen (CPD). Als opstap naar de pilot veterinaire fokscreening voor honden heeft de projectgroep een bijeenkomst georganiseerd met vertegenwoordigers van deze drie organisaties. Dit om de beroepsgroep mee te nemen in de opzet van het onderzoek en het plan van aanpak.

4.7. Pilot veterinaire fokscreening

Ter voorbereiding op de pilot veterinaire fokscreening werd de vragenlijst voor fokkers getest onder fokkers, deze werd op 18 maart 2025 verstuurd naar enkele fokkers en werd hun feedback op de vragenlijst verwerkt in aanloop naar de pilot voor de veterinaire fokscreening.

De pilot veterinaire fokscreening voor honden werd uitgevoerd in twee fasen. In de eerste fase (januari-april 2025) werd de systematiek, inclusief de vragenlijsten en de digitale infrastructuur getest in samenwerking met twee dierenartsprakijken. In de tweede fase (juli-oktober 2025) konden eigenaren en fokkers zich vrijwillig aanmelden voor deelname.

4.8. Oproep en informatievoorziening

Om de doelgroep zo goed mogelijk te informeren werd een webpagina ingericht met informatie over de pilot veterinaire fokscreening voor honden voor praktiserende dierenartsen en fokkers. Daarnaast konden zij voor vragen rechtstreeks contact opnemen met de onderzoekers via een speciaal e-mailadres.

Tevens werd de pilot aangekondigd op het veterinaire congres VetEvent waarvoor een flyer werd ontwikkeld. Er werden twee webinars voor dierenartsen gehouden op 16 juli 2025 en 9 september 2025. Daarnaast werden er gerichte uitnodigingen gestuurd naar dierenartsen die hadden aangegeven geïnformeerd te willen blijven over de voortgang bij hun deelname aan de enquête onder dierenartsen in het kader van het rapport: *"Gezond gefokt? Positie van dierenartsen inzake schadelijke, erfelijke kenmerken bij honden".*[3] Daarnaast werden dierenartsen benaderd die fertiliteitsbegeleiding voor honden aanbieden in hun praktijk.

Dierenartsen benaderden fokkers in hun praktijk en voerden de veterinaire fokscreening uit bij honden die waren aangebracht door de fokkers. Zowel dierenartsen als fokkers werd achteraf gevraagd feedback te geven op de systematiek en de praktische uitvoering via een digitale enquête.

5. Resultaten

5.1. Schadelijke uiterlijke kenmerken, erfelijke ziekten en gedrag

Op schadelijke uiterlijke kenmerken, zoals brachycefalie (kortschedeligheid), chondrodystrofie (disproportionele dwerggroei) of afwezigheid van een staart of vacht wordt opzettelijk geselecteerd door fokkers met de wens om een bepaald uiterlijk te creëren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen binaire kenmerken en kwantitatieve kenmerken. Een voorbeeld van een binair kenmerk is de aan- of afwezigheid van een vacht of een staart. Brachycefalie kan worden gezien als een voorbeeld van een kwantitatief kenmerk, waar gradaties in de ernst aanwezig zijn. Bijvoorbeeld extreme brachycefalie, honden met een cranio-faciale ratio van < 0,3, gepaard gaande met ernstige risico's op gezondheidsproblemen en mildere vormen van brachycefalie, cranio-faciale ratio tussen 0,3 en 0,5, waar deze risico's minder groot zijn.

Op erfelijke ziekten wordt niet opzettelijk geselecteerd door fokkers. Ziekte veroorzakende DNA-mutaties kunnen zich onbedoeld in de populatie verspreiden door onvoldoende screening op erfelijke aandoeningen, inteelt en het overmatig inzetten van een gering aantal fokdieren. Bij erfelijke ziekten kan onderscheid gemaakt worden tussen aandoeningen waarop wel of geen selectie mogelijk is door screeningsonderzoek. Daarbij is het van belang dat de aanleg voor de ziekte wordt vastgesteld, voordat een hond wordt ingezet voor de fokkerij. Bekende voorbeelden van dit soort screeningsonderzoeken zijn de radiologische screening op heupdysplasie of elleboogdysplasie. Daarnaast is er ook een groot aantal erfelijke ziekten waar screening niet mogelijk is, denk daarbij aan epilepsie of aan erfelijke vormen van kanker. Voor veel van deze aandoeningen zijn nog geen DNA-testen ontwikkeld en het tegengaan van deze aandoeningen berust op risico-inschattingen voor nakomelingen na stamboomanalyse. De voorwaarde voor deze risico-inschattingen is een goede registratie van ziekten en afstammingsgegevens.

Verder kan onderscheid gemaakt worden tussen erfelijke aandoeningen die al bij de geboorte aanwezig zijn, bijvoorbeeld aangeboren hartafwijkingen en ectopische ureteren (afwijkende aanleg van de urinewegen) of erfelijke aandoeningen die zich pas op latere leeftijd manifesteren, zoals dilaterende cardiomyopathie (een hartspieraandoening). Tegelijkertijd zijn niet alle aangeboren afwijkingen erfelijk. Een gespleten verhemelte bijvoorbeeld kan veroorzaakt worden door erfelijke factoren, maar ook een tekort aan foliumzuur bij het moederdier tijdens zwangerschap kan leiden tot deze afwijking.

Voor een aantal erfelijke aandoeningen zijn de oorzakelijke DNA-mutaties opgehelderd en kunnen middels DNA-testen worden gediagnosticeerd bij de (potentiële) ouderdieren.

Het is niet altijd mogelijk om vast te stellen welke component van bijvoorbeeld angstig of agressief gedrag genetisch bepaald is, dan wel is veroorzaakt door omgevingsfactoren als een slechte socialisatie of trauma. Daarnaast kan een erg angstig of agressief moederdier een negatief effect hebben op gedragsontwikkeling bij pups. Uit voorzorg dient er daarom niet gefokt te worden met een hond die overmatige angst of agressie vertoont.

5.2. Uitkomsten consultatierondes en uitvoerbaarheidstest

Uit de feedbackrondes met de advies- en consultatiegroepen bleek er consensus om te komen tot een aantal voorwaarden voor een klinische screening van fokhonden. De consensus was dat voorafgaand aan de daadwerkelijke screening op schadelijke erfelijke kenmerken en ziekten dient te worden vastgesteld of het dier klinisch gezond is en in staat is tot een natuurlijke voortplanting.

In de screening wordt gefocust op schadelijke uiterlijke kenmerken, afwijkingen die kunnen duiden op ziektes waarvan aannemelijk is dat deze een erfelijke basis hebben en overmatig angstig of agressief gedrag. De kenmerken die worden beoordeeld in de screening moeten door een eerstelijnsdierenarts kunnen worden vastgesteld, zonder invasieve aanvullende diagnostiek. Wanneer daar aanleiding toe is, geeft de dierenarts advies over benodigde aanvullende diagnostiek.

Ook kwam uit de consultatierondes met veterinair specialisten het advies naar voren tot het vooraf laten invullen van een vragenlijst door de eigenaar van de hond. Bepaalde erfelijke aandoeningen, denk aan epilepsie, tonen zich niet altijd in de spreekkamer van de dierenarts. Door vragen over dit soort aandoeningen mee te nemen in de vragenlijst voorafgaand aan de veterinaire fokscreening voor honden wordt dit deels ondervangen. Resultaten uit de vragenlijst kunnen worden meegenomen bij het advies aan de fokker over eventuele aanvullende diagnostiek.

Uit de consultatieronde met de veterinair specialisten werd duidelijk dat de klinische screening van fokdieren door eerstelijnsdierenartsen niet door fokkers gebruikt kan worden als vervanging van geprotocolleerde specialistische screeningsonderzoeken voor erfelijke aandoeningen. Dit betreft bijvoorbeeld de screening op erfelijke oogaandoeningen door specialisten aangesloten bij het European College of Veterinarian Ophthalmologists (ECVO), erfelijke gewrichtsaandoeningen, zoals heup- en elleboogdysplasie middels röntgenologisch onderzoek of CT-scan en patella luxatie door orthopedisch specialisten of speciaal daartoe opgeleide dierenartsen. Een eerstelijnsdierenarts kan een fokker op basis van diens bevindingen desgewenst doorverwijzen voor het laten uitvoeren van deze specialistische screeningonderzoeken. Indien de eigenaar deze onderzoeken reeds heeft laten uitvoeren, wordt deze verzocht om de uitslagen te overleggen aan de dierenarts die de veterinaire fokscreening voor honden uitvoert, om de uitslag daarvan te betrekken bij het resultaat van de fokscreening.

Uit de uitvoerbaarheidstest uitgevoerd door de consultatiegroep bleek onder andere dat voor het welzijn van de hond het van belang is dat het onderzoek vlot en doelgericht wordt uitgevoerd. De volgorde van de uit te voeren klinische handelingen in het protocol is aangepast op basis van de feedback door het onderzoek van “kop tot staart” uit te voeren.

5.3. Veterinaire fokscreening voor honden

Na verwerking van input vanuit de consultatierondes en de uitvoerbaarheidstest is de projectgroep gekomen tot de definitieve opzet van de veterinaire fokscreening voor volwassen (beoogde) fokhonden. In de voorgestelde systematiek voert de dierenarts de beoordeling uit van de hond en geeft advies aan de fokker ten aanzien van benodigde nadere onderzoeken van de hond. Voor reuen en teven geldt dat op het moment van dekking de uitslag van de veterinaire fokscreening maximaal 1 jaar oud mag zijn.

De veterinaire fokscreening bestaat uit een vragenlijst, in te vullen door de eigenaar van de hond, een veterinair klinisch onderzoek, onderzoek van het voortplantingsapparaat, onderzoek naar schadelijke uiterlijke kenmerken of aanwijzingen voor erfelijke ziekten en beoordeling van de aanwezigheid van extreem angstig of agressief gedrag. Het eindresultaat bevat de bevindingen van de screening door de dierenarts. Dit kan door de fokker gebruikt worden om te beslissen een dier al dan niet in te zetten voor de fokkerij. Alvorens tot deze beslissing te komen, kan extra onderzoek noodzakelijk zijn, waarbij de dierenarts kan aangeven welk aanvullend onderzoek nodig is, bijvoorbeeld aanvullend screeningsonderzoek, nadere diagnostiek om erfelijke aandoeningen uit te sluiten of het uitvoeren van DNA-testen. Hieronder zullen de onderdelen waaruit de veterinaire fokscreening voor honden bestaat nader worden toegelicht.

5.3.1. Vragenlijst

De vragenlijst voor de fokker bestaat uit 43 vragen, die zijn samengesteld op basis van de literatuurstudie en de consultatierondes met de adviesgroep en de consultatiegroep (bijlage 1). De fokker vult deze vragenlijst in ter voorbereiding op de screening door de dierenarts. De dierenarts beoordeelt de uitkomsten van de vragenlijst en kan zich hiermee voorbereiden op de veterinaire fokscreening voor honden. De dierenarts kan aanvullende vragen, bijvoorbeeld over welke medicijnen gebruikt worden, stellen tijdens de veterinaire fokscreening. Medicijngebruik kan wijzen op onderliggende (erfelijke) aandoeningen, maar ook van invloed zijn op de fertiliteit of de (toekomstige) vrucht. De dierenarts adviseert de fokker of nader onderzoek nodig is om vast te stellen of de symptomen in de vragenlijst wijzen op een gezondheidsprobleem bij de hond of op een erfelijke aandoening die doorgegeven kan worden aan de nakomelingen.

5.3.2. Algemene gezondheidstoestand

Voorafgaand aan de beoordeling van schadelijke erfelijke kenmerken wordt door de dierenarts een klinisch onderzoek uitgevoerd om de afwezigheid van klinische ziekte vast te stellen. Op basis van eventuele afwijkende klinische bevindingen kan een advies volgen over eventuele benodigde behandelingen die van belang zijn voor de gezondheid van de hond zelf.

5.3.3. Onderzoek van het voortplantingsapparaat

Naast de algehele gezondheidstoestand dient een reu of teef geschikt te zijn voor fokdoeleinden. De dierenarts beoordeelt hierbij of het voortplantingsapparaat normaal ontwikkeld is, het dier in staat is om op natuurlijke wijze te paren, of een teef in staat wordt geacht om een dracht te voldragen, natuurlijk te werpen en de pups te verzorgen. Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat gecontroleerd wordt of een reu twee volledig ingedaalde teelballen heeft, of dat een teef geen vernauwingen in de vagina heeft. Daarbij kan de dierenarts de fokker attenderen op de inhoud van Artikel 3.4, tweede lid, d (voorkomen dat voortplanting op onnatuurlijke wijze plaatsvindt) en e (voorkomen dat het aantal nesten dat een hond krijgt de gezondheid of het welzijn van het dier of de nakomelingen benadeelt) en het derde lid, dat ziet op het feit dat een hond ten hoogste een nest mag krijgen binnen een aaneengesloten periode van twaalf maanden.

5.3.4. Beoordeling schedelcriteria bij brachycefale honden

De zes schedelcriteria voor fokhonden zijn geïncludeerd in de checklist van de veterinaire fokscreening en worden beoordeeld door de dierenarts in het geval van een brachycefaal schedeltype.

5.3.5. Schadelijke uiterlijke kenmerken en erfelijke ziekten

De dierenarts beoordeelt de hond vervolgens op kenmerken, verdeeld over de verschillende orgaansystemen. De kenmerken zijn bepaald op basis van de literatuurstudie en/of met input van veterinair specialisten en zijn aangescherpt na beoordeling door de consultatiegroep van eerstelijns gezelschapsdierenartsen. De kenmerken kunnen door de dierenarts worden ingevuld in een formulier (bijlage 2). De kenmerken en vragen worden beschreven en onderbouwd in een handleiding voor de dierenarts (bijlage 3) die de veterinaire fokscreening voor honden uitvoert. In deze handleiding zijn de referenties naar artikelen uit het literatuuronderzoek opgenomen. Daarnaast biedt de handleiding advies voor dierenartsen over wat zij de fokker kunnen aanraden bij het constateren van het kenmerk bij de hond, zoals behandelen, aanvullend onderzoek of doorverwijzing voor diagnostiek. In de handleiding wordt de dierenarts erop gewezen dat waarnemingen tijdens het klinisch onderzoek niet altijd voldoende zijn om vast te stellen of er sprake is van een erfelijke predispositie en het risico op het ontwikkelen van een ziekte bij nakomelingen. Sommige afwijkingen kunnen aangeboren zijn, wat nog niet betekent dat de afwijking ook erfelijk

overdraagbaar is op nakomelingen. Ook is het mogelijk dat er nog geen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van een erfelijke aandoening op het moment van de veterinaire fokscreening maar ontstaat deze pas later in het leven van de hond. Een bevinding tijdens de screening van het dier kan een reden zijn voor een dierenarts om de hond in overleg met de fokker door te verwijzen voor een specialistisch, diagnostisch- of screeningsonderzoek.

Voorbeeld: Beoordeling van een traanstreep

Een symptoom dat tijdens de klinische screening door een dierenarts opgemerkt zou kunnen worden is een traanstreep. Een traanstreep kan worden veroorzaakt door een erfelijke afwijking, zoals trichiasis of onvoldoende goed aangelegde traanafvoerbuizen. Echter, het kan ook aanwezig zijn door niet-erfelijke oorzaken, zoals een oogontsteking door een infectie of beschadiging van het oog door trauma. In de handleiding staat beschreven welke stappen de dierenarts kan ondernemen om te onderzoeken of de traanstreep mogelijk door een erfelijke aandoening wordt veroorzaakt. Indien nodig kan de dierenarts adviseren het dier door te verwijzen naar een oogspecialist.

Voorbeeld: Aanwezigheid van een hartruis

Tijdens de klinische screening zal de dierenarts naar het hart luisteren om het hartritme te beoordelen en te onderzoeken of er een hartruis aanwezig is. Een hartruis kan worden veroorzaakt door een erfelijke aandoening (aangeboren of verkregen). Daarnaast kan een hartruis ook optreden ten gevolge van bloedarmoede. Verschillende typen erfelijke hartaandoeningen veroorzaken een typische hartruis op specifieke plekken, die kenmerkend zijn voor de betreffende aandoening. In het PetScan diagnoseregistratiesysteem zijn de geluiden van deze hartruizen opgenomen. De dierenarts die de screening uitvoert kan gebruik maken van deze informatie om te bepalen welke hartaandoening het meest waarschijnlijk is bij een bepaald type ruis. In de handleiding wordt beschreven dat in sommige gevallen aanvullend onderzoek door een veterinair specialist cardiologie nodig is om vast te stellen wat de oorzaak van de hartruis is en of sprake is van een erfelijke aandoening. De bevinding van een hartruis is allereerst belangrijk met oog op de gezondheid van de hond zelf. Bij een ernstig gestoorde hartfunctie kan dit ook betekenen dat de hond niet fit genoeg is om te paren en/of pups te voldragen en te werpen.

5.3.6. Beoordeling van het gedrag

In de vragenlijst voor de eigenaar zijn vragen opgenomen over agressief of angstig gedrag bij de hond. Ook kan de eigenaar invullen of de hond reeds een screeningsonderzoek voor gedrag heeft ondergaan, bijvoorbeeld de MAG test (Maatschappelijk Aanvaardbaar Gedrag) of de Typifying Dog Personality (TOP) test. Tijdens de veterinaire fokscreening beoordeelt de dierenarts of de hond overmatig angstig of agressief gedrag vertoont in de spreekkamer. Als de hond pijnuitingen

vertoont bij het monsteren of het uitvoeren van het klinisch onderzoek, zal de dierenarts beoordelen of het angstige of agressieve gedrag mogelijk samenhangt met pijn.

5.3.7. Advisering over screeningsonderzoek door een veterinair specialist

Tijdens de veterinaire fokscreening voor honden kan de dierenarts de fokker informeren over erfelijke ziekten die voorkomen bij het ras. Hiervoor kan de dierenarts gebruik maken van de RassenRadar die is geïmplementeerd in het PetScan diagnoseregistratiesysteem. De PetScan RassenRadar biedt praktische ondersteuning en up-to-date informatie- voor dierenartsen die fokkers hiermee kunnen adviseren. Als het te beoordelen potentiële fokdier geen rashond is, beoordeelt de dierenarts, op basis van de conformatie van de hond, of aanvullend screeningsonderzoek nodig is. Zo komen bij kleine honden, zowel rashonden als kruisingen, vaak problemen voor aan de knieschijf (patella-luxatie). De dierenarts kan de fokker dan wijzen op screeningsmogelijkheden door een veterinair specialist. Als er sprake is van een kruising van meerdere rassen, adviseert de dierenarts screeningsonderzoeken voor aandoeningen bij de rassen, waaruit de raskruising bestaat.

5.3.8. Advisering over inteelt

Tot slot kunnen dierenartsen fokkers informeren over het risico van het fokken met verwante dieren. Door overmatige inteelt is het algehele risico op erfelijke aandoeningen bij de nakomelingen groter. De dierenarts voert de veterinaire fokscreening uit bij een individueel fokdier, het is echter tevens van belang de beoogde combinatie van fokdieren te controleren. Dit valt buiten de scope van de veterinaire fokscreening van individuele fokdieren, maar de dierenarts kan de fokker hier wel op wijzen.

5.4. Pilot veterinaire fokscreening voor honden

Drie dierenartsenorganisaties, Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde, Caring Vets en Collectief Praktiserende Dierenartsen werkten mee aan het onderzoek door contact te leggen met hun leden voor het testen van de pilot veterinaire fokscreening. In deze test-pilot werd geïnventariseerd of er knelpunten waren in de werkwijze of beschikbare materialen, die oplossing behoefden voor de pilot gestart zou worden. Hieraan werkten twee dierenartsen mee met in totaal zes fokkers. Ook is voor het starten van de test-pilot aan twee fokkers de vragenlijst voorgelegd om te testen of deze duidelijk opgesteld was voor de doelgroep.

Om dierenartsen te informeren over de pilot van de veterinaire fokscreening voor honden werd een tweetal webinars georganiseerd met in totaal 21 deelnemers. Vragen die deelnemers stelden naar aanleiding van de webinars hadden vooral betrekking op de insteek van de fokscreening. Zo werd gevraagd of de veterinaire fokscreening voor honden werd geïnitieerd door de overheid, of er sprake zal zijn van een verplichting

voor fokkers om de fokscreening uit te voeren en of er in de pilotfase een vergoeding beschikbaar was voor de dierenartsen die deze fokscreening uitvoerden.

In de periode juli-oktober 2025 deden twee grote dierenartsenpraktijken, die fokkers ondersteunen met fertiliteitsbegeleiding, mee aan de pilot. Zij werden gevraagd om enkele fokkers uit te nodigen. In totaal hebben 6 dierenartsen en 12 fokkers deelgenomen met hun hond aan de veterinaire fokscreening.

5.4.1. Feedback van fokkers

Een vragenlijst voor feedback werd verstuurd naar de fokkers. Zeven fokkers gaven feedback op de verschillende onderdelen van de veterinaire fokscreening.

5.4.1.1. Vragenlijst voor fokkers

Het invullen van de vragenlijst kostte de meeste fokkers minder dan 15 minuten, waarbij één fokker aangaf tussen de 15 en 20 minuten nodig te hebben voor het invullen. Fokkers gaven unaniem aan dat de vragen begrijpelijk waren en dat er genoeg antwoord opties waren om de vragen te beantwoorden.

5.4.1.2. Veterinaire fokscreening voor honden

De deelnemende fokkers hebben de klinische screening van hun hond(en) unaniem als positief ervaren. Fokkers hadden de mogelijkheid om in een open tekst veld feedback te geven: " *de dierenarts nam uitgebreid de tijd en vertelde goed wat er ging gebeuren*", " *de hond heeft geen stress ervaren*", " *goed dat hier aandacht aan wordt gegeven*", " *kundige dierenarts en de bevindingen van het onderzoek kwamen overeen met wat ik zelf al dacht, geen afwijkingen of andere zaken gevonden*", " *de dierenarts was goed op de hoogte van het ras*", " *de dierenarts is eerlijk en oprecht*".

Fokkers gaven het belang aan van het goed vastleggen van de resultaten van de screening en ook van de officiële, geprotocolleerde screeningsonderzoeken.
Fokkers waren unaniem in de feedback dat ze voldoende informatie hebben ontvangen van de dierenarts en dat ze uitleg kregen van de dierenarts naar aanleiding van de bevindingen vanuit de vragenlijst en over de gezondheid van hun hond, de voortplantingsorganen van de hond en de bij het ras voorkomende aandoeningen. Twee fokkers gaven aan geen uitleg te hebben gekregen over DNA-testen die geschikt zijn voor het ras of het type van de hond en over inteelt en verwantschap.

Op de vraag wat fokkers bereid zouden zijn om te betalen voor een volledige veterinaire fokscreening voor honden lopen de antwoorden uiteen van meer dan 200 euro (n=1), 100-149 euro (n=2), 50-99 euro (n=1), < 50 euro (n=2), of gratis (n=1).

De meerderheid van de fokkers (5/6) gaf aan dat hun voorkeur uitgaat naar een verplichte veterinaire fokscreening voor alle honden. Als voordeel van een verplichte veterinaire fokscreening zien zij daarbij dat malafide fok wordt tegengegaan en dat er

een gelijk speelveld is voor alle fokkers en dat iedereen zich aan dezelfde regels moet houden. Fokkers spreken hun zorgen uit dat indien de veterinaire fokscreening niet verplicht wordt gesteld, dat het dan niet door iedereen wordt gedaan vanwege bijkomende kosten. Als nadeel wordt genoemd dat niet iedere dierenarts kundig genoeg zou zijn om een veterinaire fokscreening goed uit te kunnen voeren. Twee rashondenfokkers gaven aan dat het voor hen persoonlijk niet nodig was, omdat zij al voldoen aan alle gezondheidseisen en testen die rasvereniging of de Raad van Beheer voorschrijft.

Verder werd benoemd in de algehele feedback dat het van belang is om pup-kopers te informeren en hen aan te spreken op hun eigen verantwoordelijkheid voorafgaand aan de aanschaf van een hond.

5.4.2. Feedback van dierenartsen

Voor dierenartsen werd ook een feedbackformulier ontwikkeld. Van zes deelnemende dierenartsen is feedback ontvangen op de vragenlijst van de veterinaire fokscreening. Iedere deelnemende dierenarts heeft bij twee of meer honden een veterinaire fokscreening uitgevoerd.

5.4.2.1. Vragenlijst voor fokkers

Het kostte dierenartsen minder dan 15 minuten om de antwoorden van fokkers op de vragenlijst te beoordelen. De dierenartsen beoordeelden deze vragen als duidelijk. Als suggestie werd aangegeven dat het wenselijk was om specifiek aan te kunnen geven welke DNA-testen werden uitgevoerd. De mogelijkheid tot het uploaden van DNA-test resultaten is daarop geïncludeerd in de vragenlijst.

5.4.2.2. Veterinaire fokscreening voor honden

Het uitvoeren van de veterinaire fokscreening voor honden werd unaniem als positief ervaren door de vier deelnemende dierenartsen waarvan feedback is ontvangen. In de resultaten en antwoorden van de feedback op de veterinaire fokscreening kan een bias aanwezig zijn van dierenartsen en fokkers die gemotiveerd zijn om in gezamenlijkheid te werken aan gezond gefokte honden.

De toelichting die dierenartsen hierbij geven was als volgt: "*De fokkers waren erg enthousiast om mee te doen. Dus wat ik vooral als positief heb ervaren, is dat de band tussen jou als dierenarts en fokker versterkt wordt omdat je samen gaat kijken naar hoe je zo verantwoord mogelijk fokt met het hondenras waar ze zoveel passie voor hebben*." "*Omdat je de hond waarmee iemand fokplannen heeft heel divers screent*." "*Het één op één contact met de fokker, genereert een moment om met eigenaren in gesprek te gaan over verantwoord fokken*." " *Samen met de fokker werken aan een gezonder ras*" .

Vier dierenartsen gaven een antwoord op de vraag wat een passende vergoeding zou zijn voor de veterinaire fokscreening voor honden. Een van hen gaf een bedrag minder

dan 50 euro aan en drie dierenartsen een bedrag tussen de 50 en 99 euro als passende vergoeding. Hiermee komt de schatting van de dierenarts overeen met wat fokkers aangaven om te willen betalen aan de veterinaire fokscreening.

Bij twee honden heeft de dierenarts aanvullend onderzoek geadviseerd naar aanleiding van de bevindingen tijdens de veterinaire fokscreening. Dit betrof ECVO oogonderzoek bij een hond met distichiasis en een onderzoek naar heupdysplasie bij een kruising.

Dierenartsen die meededen vroegen zich af hoe deze pilot uiteindelijk naar de praktijk vertaald gaat worden. Ook werd aangegeven dat de fokkers die nu meededen aan deze pilot vaak al intrinsiek gemotiveerd zijn om gezonde honden te fokken. Als beperking van de veterinaire fokscreening voor honden gaven dierenartsen aan dat abnormaal gedrag in de thuissituatie en socialisatie niet beoordeeld kunnen worden tijdens een veterinaire fokscreening. Ook gaven dierenartsen aan dat de fokker gewezen moet worden op hun wettelijke aansprakelijkheid ten aanzien van de fokproducten.

Uit de feedbackformulieren bleek dat de dierenartsen tijdens het gesprek met de fokkers in gesprek gingen over de uitkomsten van de vragenlijst, de algemene gezondheidstoestand van de hond en de bevindingen aan het voortplantingsapparaat en de erfelijke aandoeningen die voorkomen bij het ras. Dierenartsen zijn in mindere mate ingegaan op de onderwerpen DNA-testen en inteelt. Dierenartsen geven aan behoefte te hebben aan nascholingsbijeenkomsten over de veterinaire fokscreening bij honden, overzichten van DNA-testen per ras(type), informatie om mee te geven aan de fokkers (bijvoorbeeld over inteelt en verwantschap). De informatie in de handleiding werd door het merendeel van de dierenartsen als voldoende beschouwd, wel gaven dierenartsen aan behoefte te hebben aan een overzicht van screeningsonderzoeken voor erfelijke aandoeningen per ras en per orgaansysteem. In PetScan is op dit moment een overzicht aanwezig van erfelijke aandoeningen voorkomend per ras, maar nog geen overzicht van alle DNA-testen en beschikbare screeningsonderzoeken.

Tot slot werd de dierenartsen gevraagd naar hun mening over het al dan niet verplicht stellen van een veterinaire fokscreening voor honden. Dierenartsen geven aan dat zij dit wenselijk zouden achten. Als argumenten voeren zij aan dat een verplichting de enige manier is om te zorgen dat iedereen verantwoord gaat fokken, dat het een verbetering oplevert van de gezondheid van rassen. Zij spreken hun zorg uit, dat als de screening niet verplicht is, fokkers van rashonden met bekende schadelijke uiterlijke kenmerken of andere rasgebonden problemen waarschijnlijk niet zullen deelnemen, evenals malafide fokkers. Dierenartsen geven wel aan dat het risico bestaat dat onwelwillende fokkers bij een verplichting van de fokscreening hun praktijken dan mogelijk in het buitenland gaan voortzetten.

Dierenartsen geven ook voordelen aan van een vrijwillige screening, omdat dit vaak gaat om een meer positieve benadering, waar gemotiveerde fokkers aan meedoen. Onervaren, gemotiveerde fokkers kunnen op deze wijze extra begeleiding ontvangen. En dierenartsen geven aan te willen investeren in de relatie met de fokker en op een positieve manier samen te werken aan een zo gezond mogelijk fokprogramma.

Dierenartsen vragen zich ook af wat de consequenties zijn voor de pups als fokkers zich onttrekken aan een verplichte veterinaire fokscreening of als er pups geboren worden uit een ongeplande dekking, waarbij ouderdieren niet zijn gescreend. Wat zijn dan eventuele consequenties voor deze pups.

Ook geven dierenartsen aan dat de eindverantwoordelijkheid voor de combinatie van honden niet bij de dierenarts kan liggen, omdat een dierenarts niet altijd beide fokdieren controleert, geen inzicht heeft in stambomen en de verwantschap tussen dieren niet kan controleren tijdens de veterinaire fokscreening. Daarom zien de dierenartsen de noodzaak voor een centraal orgaan dat controleert dat beide honden en de combinatie voldoen aan de gezondheidseisen.

De veterinaire fokscreening is gericht op alle honden waarmee gefokt wordt, en beperkt zich niet tot de met FCI stamboom gefokte honden, die momenteel minder dan 15-20% van de honden in Nederland uitmaken. Het merendeel van de aanwas van honden in Nederland (zo'n 150.000 honden op jaarbasis) wordt gefokt zonder stamboom, of wordt geïmporteerd.

6. Conclusie en discussie

Om het welzijn en de gezondheid van fokhonden en hun nakomelingen te waarborgen, bestaat de noodzaak tot een toekomstbestendige invulling van artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren. In de Nota van Toelichting bij dit besluit is opgenomen dat de doelvoorschriften beogen het dierenwelzijn te beschermen, zonder het stellen van gedetailleerde voorschriften aan fokkers. Hiermee werd beoogd de sector ruimte te laten voor eigen invulling via zelfregulering en certificering. In de praktijk is de afgelopen jaren gebleken dat deze vorm van regulering onvoldoende effectief is geweest. Bij de ontwikkeling van een toekomstbestendige invulling is het van belang dat wordt voorzien in een systeem dat aanpasbaar is aan nieuwe wetenschappelijke inzichten en dat flexibel kan inspelen op de frequentie van voorkomen en het terugdringen van erfelijke ziekten en aandoeningen. Daarbij is een rol weggelegd voor dierenartsen als onafhankelijke veterinair professionals. Een dergelijke rol van dierenartsen is onderzocht via een eerder uitgezette enquête onder dierenartsen[3]. Tegen deze achtergrond heeft het Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde onderzoek verricht naar een toekomstbestendige invulling van artikel 3.4.

Ter uitvoering van een toekomstbestendige invulling van artikel 3.4 is de veterinaire fokscreening voor honden ontwikkeld, gebaseerd op wetenschappelijke literatuur, advies van veterinair specialisten en in nauwe samenwerking met praktiserende eerstelijns gezelschapsdierenartsen. De praktische toepasbaarheid en uitvoerbaarheid van deze veterinaire fokscreening voor honden zijn geëvalueerd in een pilot, waaraan zowel dierenartsen als fokkers hebben deelgenomen.

6.1. Praktische uitvoering van de veterinaire fokscreening voor honden

De veterinaire fokscreening voor honden is helder en praktisch haalbaar voor zowel dierenartsen als fokkers die deelnamen aan de pilot. De tijdsinvestering is beperkt en zowel de deelnemende fokkers als de dierenartsen evalueren deze aanpak in meerderheid positief. De orde van grootte van een vergoeding voor de veterinaire fokscreening komt overeen tussen fokkers en deelnemende dierenartsen. De vragenlijst, checklist klinisch onderzoek, checklist onderzoek van het voortplantingsapparaat en de handleiding waren voldoende helder voor de dierenarts. Deelnemende dierenartsen aan de pilot gaven aan dat zij behoefte hebben aan een overzicht van erfelijke aandoeningen bij verschillende orgaansystemen en rassen en onderbouwde informatie over welke DNA-testen uitgevoerd dienen te worden.

6.2. Schadelijke uiterlijke kenmerken

De veterinaire fokscreening is bij uitstek geschikt voor een onafhankelijke beoordeling van schadelijke uiterlijke kenmerken bij fokhonden door een dierenarts. De implementatie van de 6 schedelcriteria voor kortschedelige honden in de veterinaire fokscreening is daarvan een goed voorbeeld. Voor schadelijke uiterlijke kenmerken kan het nodig zijn om aanvullende normeringen van wat nog wel of niet acceptabel is vast

te stellen op basis van wetenschappelijk onderzoek of advies van veterinair specialisten. Binnen de systematiek van de veterinaire fokscreening voor honden kunnen normeringen waar nodig aangescherpt worden.

6.3. Erfelijke ziekten

De veterinaire fokscreening voor honden biedt een belangrijke mogelijkheid tot het terugdringen van die erfelijke ziekten waar de mogelijkheid bestaat tot het met 1) klinisch onderzoek vaststellen van de aandoening (bijv. erfelijke, aangeboren hartaandoeningen), 2) met screeningsonderzoek de aanleg voor de aandoening vast te stellen (bijv. heupdysplasie) of 3) met een DNA-test vaststellen van lijder- of dragerschap van een erfelijke ziekte. Dit biedt een directe gezondheidswinst voor fokhonden en hun nakomelingen voor een aanzienlijk deel van deze erfelijke ziekten. Vooral op het gebied van DNA-diagnostiek is er veel ontwikkeling in het vakgebied. Jaarlijks komen er tientallen nieuwe DNA-testen beschikbaar die effectief in de fokkerij ingezet kunnen worden. De toepassing van deze testen kan dan, na zorgvuldige validatie van deze testen, in de toekomst geïmplementeerd worden in de veterinaire fokscreening om een positief effect op de gezondheid en het welzijn van de honden te bewerkstelligen. Fokkers die bijvoorbeeld aangesloten zijn bij een fokkerij-organisatie en in dat kader al een aantal geprotocolleerde screeningsonderzoeken hebben uitgevoerd, kunnen deze ter onafhankelijke beoordeling overleggen aan de dierenarts tijdens de veterinaire fokscreening voor honden.

6.4. Gedrag

Artikel 3.4 uit het besluit houders van dieren geeft aan dat bij het fokken zoveel mogelijk moet worden voorkómen dat er ernstige gedragsafwijkingen worden doorgegeven of kunnen ontstaan bij de nakomelingen. Gedragsafwijkingen bij de nakomelingen kunnen ontstaan door het doorgeven van erfelijke gedragsafwijkingen door de ouderdieren en de invloed van maternale aspecten (bijvoorbeeld stress of afwijkend gedrag van het moederdier). De veterinaire fokscreening voor honden biedt de mogelijkheid om overmatig agressief of angstig gedrag waar te nemen bij de ouderdieren op het moment van screening door de dierenarts, of vanuit de door de eigenaar ingevulde vragenlijst. Tevens biedt de veterinaire fokscreening de optie om eventueel gestandaardiseerde uitgevoerde gedragstesten mee te nemen in de beoordeling, of deze te adviseren aan de fokker als daar aanleiding toe is, bijvoorbeeld op basis van signalement of waarnemingen van de dierenarts tijdens de veterinaire fokscreening. Momenteel worden bijtincidenten landelijk gemonitord. Daarnaast worden binnen het PetScan diagnoseregistratiesysteem gedragsdiagnoses en bijtincidenten tussen honden en andere dieren gemonitord. De uitkomsten vanuit PetScan en andere monitoringssystemen, zouden in de toekomst kunnen bijdragen aan de aanscherping van gedragseisen voor fokken met specifieke rassen of typen honden die kunnen worden opgenomen in de systematiek van de veterinaire fokscreening.

6.5. Beperkingen van de veterinaire fokscreening

De veterinaire fokscreening voor honden omvat niet alle erfelijke aandoeningen die kunnen voorkomen bij honden. Aandoeningen die later in het leven ontwikkelen en waarvoor niet gescreend kan worden, of waar nog geen DNA test voor is ontwikkeld worden niet ondervangen in de veterinaire fokscreening. Een voorbeeld hiervan is epilepsie. Het risico op epilepsie bij een nakomeling kan bijvoorbeeld het beste worden ingeschat op basis van stamboomonderzoek van zoveel mogelijk familieleden. Hiervoor is een database nodig waarin de afstamming van de honden en erfelijke ziekten worden geregistreerd.

De veterinaire fokscreening voor honden beperkt zich tot de controle van een enkel fokdier, waarbij de reu-teef combinatie van honden niet kan worden gecontroleerd door de dierenarts. De dierenarts kan de voor- en nadelen van combinaties wel met de fokker bespreken. Bijvoorbeeld een hond die drager is van een recessieve erfelijke aandoening, kan zonder risico ingezet worden voor de fokkerij wanneer hij wordt gekruist met een vrij dier. De controle van deze combinatie kan niet worden uitgevoerd tijdens de veterinaire fokscreening voor honden. De dierenarts kan de fokker wel adviseren over overervingspatronen en de combinatie van fokdieren.

Wanneer gefokt wordt met verwante dieren, is het risico op optreden van erfelijke aandoeningen bij de nakomelingen sterk verhoogd. Tijdens de veterinaire fokscreening wordt de combinatie van honden niet gecontroleerd. De dierenarts kan de fokker adviseren om niet met verwante honden te kruisen en te wijzen op het risico van inteelt.

Probleemgedrag dat buiten de screening plaatsvindt, of wat niet wordt gemeld door de eigenaar kan niet volledig worden ondervangen binnen de veterinaire fokscreening voor honden. De veterinaire fokscreening biedt wel een moment van voorlichting over andere (preventieve) maatregelen rondom gezondheid en gedrag (waaronder socialisatie van pups).

6.6. Implementatie van de veterinaire fokscreening voor honden

Het effectief implementeren van de veterinaire fokscreening voor honden is een belangrijke stap in de verbetering van de gezondheid van honden door verbetering in de fokkerij. Bovendien kunnen in deze aanpak fokkers gebruik maken van kennis, kunde en objectieve beoordeling door een dierenarts in de selectie van fokdieren.

Bepaalde fokkerij-organisaties stellen eisen ten aanzien van het uitvoeren van screeningsonderzoeken aan hun leden die bijvoorbeeld voorwaardelijk zijn voor de afgifte van een afstammingsbewijs. Momenteel is het een probleem dat wanneer een fokker zich niet wil houden aan deze gezondheidseisen, fokkers buiten de organisatie gaan fokken. Bij het implementeren van een veterinaire fokscreening voor alle fokhonden in Nederland ontstaat er een gelijk speelveld voor alle fokkers, al of niet

aangesloten bij een fokkerij-organisatie of stamboek. In de pilot wordt door dierenartsen gewezen op het risico dat fokkers hun fokpraktijken buiten Nederland voortzetten. Echter, in andere ons omringende landen wordt ook gewerkt aan wetgeving op het gebied van fokkerij van honden. Een voorbeeld van wetgeving die al in werking is getreden is het Vlaams fokkerij-besluit, waar de overheid in nauwe samenwerking met veterinair specialisten en genetici eisen aan fokkers oplegt ten aanzien van screeningsonderzoek en DNA testen bij honden en katten. Schadelijke uiterlijke kenmerken krijgen in het Vlaamse systeem op dit moment minder aandacht. Daarnaast werkt de Europese Commissie aan een voorstel voor wetgeving op het gebied van welzijn van honden en katten, waar een veterinaire fokscreening voor schadelijke uiterlijke kenmerken aan de orde komt: Proposal for a regulation on the welfare of dogs and cats and their traceability.

Indien de veterinaire fokscreening voor honden niet verplicht wordt gesteld, is het voor toekomstige eigenaren van belang dat inzichtelijk wordt gemaakt aan welke eisen de gebruikte fokdieren hebben voldaan om een goed geïnformeerde keuze voorafgaand aan de aanschaf van een hond te kunnen maken. De veterinaire fokscreening voor honden kan bijvoorbeeld geïmplementeerd worden in een certificeringssysteem voor gezond gefokte honden, waarbij met een keurmerk gewerkt kan worden, om toekomstige eigenaren te helpen in het maken van een verantwoorde keuze bij de aanschaf van een hond.

Eerstelijns gezelschapsdierenartsen zijn in staat om de beoordeling van schadelijke uiterlijke kenmerken, klinisch onderzoek en onderzoek van het voortplantingsapparaat uit te voeren. Kennis over erfelijke aandoeningen bij honden, basiskennis van gedrag en het belang van socialisatie van pups is opgenomen in de opleiding tot dierenarts. Ook is een dierenarts goed in staat om pijn te herkennen bij het klinisch onderzoek. Kennis over DNA-testen, risico's van inteelt en de implementatie in fokkerij is een meer specialistisch vakgebied, waar training van dierenartsen nodig kan zijn. Begeleiding van dierenartsen met up-to-date kennis, bijvoorbeeld door nascholing of door tools te ontwikkelen binnen het PetScan systeem, is daarom wenselijk.

Artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren heeft betrekking op meerdere diersoorten en niet uitsluitend op honden. Met de onderhavige uitwerking kan een eerste stap gezet worden in de invulling voor de hondenfokkerij. In het verlengde hiervan kan in de toekomst worden toegewerkt naar implementatie voor katten en andere gezelschapsdieren.

7. Overzicht van bijlagen [1]

7.1. Bijlage 1 Vragenlijst fokkers veterinaire fokscreening voor honden

7.2. Bijlage 2 Formulier consult dierenarts veterinaire fokscreening

7.3. Bijlage 3 Handleiding veterinaire fokscreening voor honden

[1] Bijlages beschikbaar via:
Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde - Universiteit Utrecht: *https://www.uu.nl/onderzoek/expertisecentrum-genetica-diergeneeskunde/diensten/veterinaire-fokscreening*

8. Referenties

1. Besluit van 17 juni 2014, houdende wijziging van het Besluit houders van dieren in verband met het stellen van regels met betrekking tot fokken en bedrijfsmatige activiteiten met gezelschapsdieren, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 232, jaargang 2014
2. Fokken met kortsnuitige honden, Criteria ter handhaving van art. 3.4. Besluit houders van dieren Fokken met Gezelschapsdieren. Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren ism Departement Dier in Wetenschap en Maatschappij_ Januari 2019
3. Gezond gefokt? Positie van dierenartsen inzake schadelijke erfelijke kenmerken bij honden. Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde, juli 2024
4. NOTA VAN TOELICHTING. Besluit van 17 juni 2014, houdende wijziging van het Besluit houders van dieren in verband met het stellen van regels met betrekking tot fokken en bedrijfsmatige activiteiten met gezelschapsdieren, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 232, jaargang 2014

Universiteit
Utrecht

Expertisecentrum
Genetica
Diergeneeskunde